

MOGOTCA, ki sta znala samo ukazovati in ubijati, sta sedaj na obravnavi v Nürnbergu zaznamovana le za vojna zločinca in pa 19 drugih, glavnih nacističnih veljakov. Gornja slika ju predstavlja, ko poslušata prosekutorja in seznam zločinov, katere je v svojem dolgem govoru navedel njune grehe. Na sliki na levi je Herman Goering.

Bogatini v Nemčiji imajo investicije dobro zaščitene

"Vrana vrani oči ne izkljuje." — Ameriške oblasti obdolžene, da ovirajo preiskavo o vlogah nemških kapitalistov v inozemstvu

Jasno je, da čim bolj preiskujejo, več grdobij prihaja na dan, čeprav jih zakrivajo. Nemčijo hoče ameriška vlada "denacificirati", to se pravi, jo razkužiti nacizma in jo spremeniti v demokratsko državo. Toda kako, ko pa prihajajo kritike od tam in iz Washingtona, da je naš namen rešiti le kapitalizem v nji, čeprav v teh prizadevanjih trošimo milijone v prid podpiranju bednih Nemcev v našem okupiranem delu, in pa za vzdrževanje Židov v taboriščih, bodisi tistih, ki jih je otele naša armada, in onih, o katerih dežujejo očitki iz angleških in tudi ameriških virov, da prihajajo v ameriško zono v Nemčiji iz Poljske v organiziranih tokih.

Dvoje namenov

Iz kritik in pritožb je razvidno, da ima vsa politika ameriške okupacijske oblasti v Nemčiji, kakor tudi drugod, zgolj dve smeri: pomagati bednim in ob enem rešiti dežele za stari red. Ali po domače, za kapitalizem, ki je doslej v moderni dobi s svojim gospodarskim sistemom povzročil še vse vojne, neglede na očitke proti "rdečemu imperializmu". Moskve. Dejstva, ki so že zgodovinska, pričajo, da je USSR vzlic vsem svojim hibam pri iskanju interesov v drugih deželah napram zapadnemu imperializmu še vedno v defenzivi, to se pravi, da se skuša obvarovati naklepov zapadnega bloka, ki ji streže po življenju od kar je nastala.

Varovanje vlog nacističnih kapitalistov

Nobena skrivnost ni, da so Hitlerjevo, kakor prej tudi Mussolinijevo gibanje financirali kapitalisti. Kapitalizem Zed. držav, niti ne angleški, se ni nikoli izrekel proti njima, ampak je skrbel, da sta bila podpirana diplomatično, s posojilom in z uvozom. Isto velja za Japonsko. Kaj pa bi zmogla, če je bi mi ne zalagali skoro prav do njegovega napada na Pearl Harbor? Dali smo ji železa, gasolina za letala in še veliko drugega, kar se potrebuje pri oboroževanju. Vloga demokratičnih sil v španski civilni vojni tudi ni ničesar takega, s čemer bi se tisti, ki so za demokracijo, mogli ponasati.

Kaj z Nemčijo?

Ker je torej ameriška politika taka—namreč politika raz-

reda, ki je na krmilu, je povsem umevno, čemu se je dogodilo, da so bile velike ameriške korporacije, ki so udeležene v mednarodnih kartelih, zaupno s sorodnimi nemškimi industrialnimi in s tem tudi s političnimi krogi v zvezi še tudi potem, ko je nam Hitler vojno že napovedal. Enako angleški kapitalisti. Francoski so pa s Hitlerjem kar odkrito ljubimkali, v strahu pred takratno ljudsko fronto v Franciji. Ako jih ne bo francosko ljudstvo sedaj razlastilo, dela zločin nad seboj.

Glede Nemčije se utegnejo dogoditi med veliko četvorico (USSR, USA, Francija in Velika Britanija) še težki spori. Kajti vsaka teh dežel vlada en nji odrejen del Nemčije in vsaka po svoje. Niso pa na jasnem, kaj z Nemčijo v bodoče.

Kapitalisti so si sorodni

Dočim je Rusija v svojem delu Nemčije nacistično je priložilo počistila, obnovila industrijo — največ seveda sebi v korist — in izvedla agrarno reformo z delitvijo velesosestev med tiste, ki so jih obdelovali, pa je posebno v ameriškem in angleškem delu Nemčije še vedno vse polno nacijev na odgovornih mestih. Zatekamo se po oporo k reakcionarni hierarhiji in k nemškimi kapitalistom, namesto med de-

(Konec na 5. strani.)

OB PRVEM ZBORU ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV V LONDONU

Ali bo nova organizacija "zdrženih narodov"—po angleško United Nations Organization — uspevala boljše kot je pokojna liga narodov? Prvo je snoval predsednik Wilson z največjimi upi, drugo z enako velikimi nadami pokojni Roosevelt. Razlika med enim in drugim je, da je Wilsonu vstop naše dežele v ligo kongres zavrgel, Rooseveltu pa ga odobril. Dočim v pokojni ligi Zed. države niso bile zastopane, razen v par njenih odsekih za zdravstvo in pa delavsko-socialne probleme, smo poslali na to prvo konferenco zdrženih narodov polno delegacijo pod vodstvom državnega tajnika Byrnesa in prejšnjega državnega tajnika Stettiniusa. Članica ameriške delegacije je tudi žena pokojnega predsednika Eleanor Roosevelt, dalje senatorja Connally (dem. iz Texasa) in Vandenberg (rep. iz Michigana) ter republikanec John Foster Dulles iz New Yorka. S sabo imajo nad sto raznih diplomatskih ekspertov iz državnega oddelka in klerkov—torej zelo impresivna skupina.

Vsega skupaj je zastopanih na tem prvem zborovanju zdrženih narodov, ki se je pričelo 10. januarja, 51 dežel—vse samo take, ki so bile bodisi faktično ali pa le na papirju v vojni z osiščem. Neutrálne dežele, kot so bile Švica, Švedska, Portugalska, Irska in Španija, še niso članice.

To bo prvič po vojni, da pridejo v poštev tudi male dežele — oziroma saj nekoliko več kot so bile upoštevane na pripravljani konferenci v San Franciscu in potem v pripravljalnem odboru v Londonu. Toda nedavni sestanek velike trojice v Moskvi še ni dal od sebe nikakih znamenj, da bodo imele male dežele na sedanjem zborovanju kaj več kot besedo in pa mesta v odborih. Vse je tako urejeno, da so si vodstvo nad svetom določile Zed. države, Sovj. unija in Velika Britanija. Le če te tri sile priznajo, da je treba upoštevati koristi vseh dežel po svetu in da imajo vse pravico živeti in odločevati v svetovnem koncertu, bo organizacija zdrženih narodov postala res to kar določa njeno ime.

VSEBINA A. D. K. LETOS ENA IZMED NAJBOLJŠIH, OD KAR GA IZDAJAMO

Oton Zupančič, k'f je starosta sodobnih slovenskih pesnikov, in prvak med njimi, sploh velikan, je v našem letošnjem koledarju zastopan s pesnijo "Pojte za menoj!" Napisana je bila v minuli borbi za osvoboditev Slovenije, v kateri je bil Oton Zupančič, sedaj star 68 let, od začetka.

Dalje je v koledarju zastopan naš stari sodružnik Anton Seliskar, ki je tudi bil deloven v partizanski borbi. In več drugih iz starega kraja.

Silno dobra slika o borbi proti okupatorjem in kvizlingom pa je v tem koledarju spis o podtalnem tisku, ki je omenjen v tej številki tudi v komentarjih. Kaj vse so si upali riskirati ti ljudje, da so s pisano in tiskano besedo vzdrževali vezi po deželi! Delali so v najskritejših kotih, ali pa tik policijskega urada in šli potem s svojimi časniki na pota ter riskirali vse. Spis na primer pripoveduje o delavcu, ki je take časopise raznašal po nekaj izvodov skrite med dvema deskama, ki jih je

imel na rami. A končno so ga zalotili in ustrelili. Pobili so jih mnogo — saj pravi Angelo Cerkevnik, da je skoro ni družine na Slovenskem, da bi koga ne manjkalo ob njeni mizi.

Naravno, da je knjiga bogata in na prispevkih tukajšnjih sotrudnikov. Posebno Etbin Kristan ima v tem koledarju dolgo povest in poleg njega vsi drugi naši stari sodružniki, ki so bili že omenjeni.

Res imamo s knjigo zamudo — in vzroki so bili dostikrat pojasnjeni, toda njena vsebina bo imela isto vrednoto, ko jo dobiš v roke, kakor če bi jo že tedne imeli v rokah. Težave bodo imeli le še razpečevalci, a kakor smo morali čakati, delati in potrpeti mi, tako bodo nedvomno tudi razpečevalci, kakor vsako prejšnje leto.

"Dostojen" človek spremeni dnevno enkrat svojo srajco in dvakrat svoje prepričanje. — Roda Roda.

Skoda, ki jo je po svetu povzročila vojna, neprecenljiva

Iz cenitev materialne škode, ki so jih doslej objavile razne vlade in drugi biroji za statistike, je mogoče dobiti saj površno sliko katastrofe, ki je zadel svet na ekonomskem polju.

Cenijo na primer, da znašajo skupni vojni stroški vseh dežel po svetu, razen Kitajske, \$1.154.000.000.000, ako si višino te številke šploh morete predstaviti.

Gornje vključuje vojne stroške za vzdrževanje in oboroževanje armad, mornarice in letalstva.

Skoda, ki so jo povzročile bombe, požari in druga rušilna sredstva v mestih, vaseh, gozdovih, na železnicah, mostovih, v uničevanju pridelkov, živine itd., je po istih virih računana na \$230.900.000.000.

Ako bereš o tem le številke, te ne vznemirja.

Sele ko človek to razdejanje vidi, si lahko predstavlja tudi pomen gornjih števil. Tisti pa, ki so bili z razdejanji prizadeti in morajo živeti v porušenihih mestih in požganih vaseh, v zimni med zidovi brez oken, se v takih razmerah s statistikami sploh ne ukvarjajo ne, ampak se s problemi, kako se prebiti skozi zimo, kako dobiti hrane, kuriva, kje dobiti orodje za obdelovanje polja prihodnje pomladi, kje vprežno živino, seme in še nešteto drugega jim je treba.

Naj zdaj združeni narodi na konferenci v Londonu res kaj store, da ne pride nikoli več do takih razdejanj in do masnega klanja.

Južna Amerika zmanjšala uvoz kave

Enrico Penteado, ki zastopa 93 odstotkov pridelovalcev kave v latinski Ameriki, prerokuje velik zmanjšanje uvoza kave v Zed. države. Vzrok je, ker se jim zde naše "dostropne" cene, določene za kavo, prenizke. Ako bodo veletrgovci s kavo res zmanjšali uvoz, kakor prete, se bo to v naših prodajalnah poznalo že meseca februarja. Uvoz so sklenili znižati od pričetka januarja dalje pa dokler jim ne ponudimo višje cene.

Obetajo šest milijonov brezposelnih

Poddirektor urada za povojno rekonverzijo ceni, da bo število brezposelnih prihodnje pomlad znašalo okrog šest milijonov. To bo okrog dva milijona manj kot pa so v istem in v drugih vladnih uradih prvotno računali. Ampak šest milijonov brezposelnih je še vedno visoko število in dežela nima od takega stanja drugega kot škodo, najbolj pa seveda prizadeti delavci, ki bodo zaman iskali za služka.

Tiran je zasovražil svoje podložnike in bi jim rad življenje oženil. Zato je postavil neumnost za velikega vezirja. — Roda Roda.

KOMENTARJI

V Londonu je lanskega prvega decembra začel izhajati meoografinan mesečnik "Triglav". Nad naslovom ima geslo "Z vero v Boga, za kralja in domovino!" Pod naslovom pravi, da je "Triglav" mesečni list Slovencev v imigraciji in da ga bodo pošiljali po celem svetu. Izdaja ga "demokratska slovenska mladina v Veliki Britaniji". Nad uvodnim člankom na prvi strani ima sledeči citat: "Titove metode spominjajo na metode Hitlerja in Mussolinija". — Torej smernice tega lista "demokratske" slovenske mladine so "vera v Boga", boriti se za kralja in proti Titovi vladi.

V resnici je "Triglav" glasilno slovenskih klerikalcev in drugih nasprotnikov današnje Jugoslavije, ki žive v Londonu. V svojem uvodnem članku pravi: "da ima edino dr. Miha Krek pravico govoriti v imenu Slovencev... in le v njega so uprte oči vseh Slovencev; nimajo pa pravice govoriti v imenu njih razni Kidriči, Adamiči in ostale sluge "maršala" Tita, da grdijo s svojimi umazanimi usti naše častno ime."

Demokracija je sedaj vsem na jeziku "Triglav", ki ga omenjamo v gornjima noticama, se oznanja za glasilno "demokratske" slovenske mladine in svoj uvodnik v prvi številki zaključuje: "Zivela demokratska federativna kraljevina Jugoslavija! Zivel kralj Peter II. Zivel general Mihajlovič!"

Dr. Miha Krek je bil v dneh regentstva kneza Pavla in tudi že prej poleg dr. Korošca glavni slovenski klerikalni vodja in član diktatorske vlade v Beogradu. Z dr. Korošcem sta imela v cenzuri glavno besedo in prepovedala celo take demokratične publikacije kot je naš "Proletarec". Am. druž. koledar in Majski glas. Shodi v Sloveniji v

času njune vlade niso bili dovoljeni, razen klerikalni. Tudi druge po Jugoslaviji so se smela vršiti samo režimska zborovanja. Tak "demokrat" je torej Miha Krek, o katerem "Triglav" ugotavlja, da le on, namreč Miha, ima pravico govoriti v imenu Slovencev... Dva katoliška Slovenca, ki sta bila člana jugoslovanskega zamejnega režima v Londonu, sta se takrat, ko je bila partizanska borba na višku, spreobrnila in nehala delovati proti Titu in osvobodilni fronti. Eden je bil Franc Snoj, ki je tudi eden izmed prvakov bivše slovenske ljudske stranke in imel po prvi svetovni vojni v Sloveniji ali pa v Beogradu važne vladne pozicije in posebno pa v klerikalnem političnem in gospodarskem aparatu. Sedaj je minister za promet v slovenski vladi v Ljubljani. Se predno je bila vojna končana, se je po skrivnih pothih iz Londona v Jugoslavijo ter se pridružil osvobodilnemu gibanju. Po svojih nazorih je globoko veren, ali po domače, "jako pobožen". Drugi je duhovnik L. Kuhar, ki je iz Londona na svoje klerikalne tovariše v Sloveniji po radiu apeliral, naj nehajo podpirati okupatorje. A Miha Krek pa je ostal zakrknjen reakcionar in nadalje sodeloval s sovražniki osvobodilnega gibanja, češ, da mu katoliško prepričanje veleva boriti se proti komunizmu.

V minulih praznikih je bila v marsikaki družini žalost namesto radovanja. Od božiča pa do konca prvega dne v "srečnem novem" letu je bilo ubitih nad 530 in na tisoče ranjenih, mnogi izmed njih za zmerom pohabljeni. Največ je bilo ubitih in ranjenih v avtnih nezgodah, nekaj v tepežih in drugi v nesrečah vseh vrst. Popolje se je ogromno pijače in prodajalne so stržile kot še nikdar toliko in teh

KAKŠNE IZGLEDE IMA NAŠE GIBANJE V BODOČNOSTI?

Anton Shular pravi v tej številki, da bo treba razpravljati in kaj ukreniti glede bodočnosti JSZ. O tem vprašanju je bilo nekaj besed na tem mestu v eni prejšnjih števil.

JSZ je trpela v notranjih sporih, ki so nastali vsled vojnih in drugih problemov, posebno v prejšnji vojni, trpela je potem po vojni vsled nemogočnosti, da bi JSZ in njeno glasilno podpirala pogubno taktiko Normana Thomasa in njegove struje, kar je povzročilo nov silovit notranji boj, in trpela je na ugledu in v aktivnostih v minuli vojni vsled vprašanja, s kom v Jugoslaviji in koga podpirati. Ogromna večina članov in naših somišljenikov je bila za podpiranje osvobodilne fronte, čim se je poučila o nji in pa kakšni krogi so na drugi strani. A dobilo se je vendar nekaj oseb med nami, ki so začeli udarjati na strune demokracije tendenciozno in sejali med ljudmi misel, da ako si za osvobodilno fronto, si za komuniste, ki jo vodijo in torej s tem proti demokraciji.

Taki in slični pojavi se sicer dogajajo tudi v drugih organizacijah — celo v slovenskih katoliških organizacijah tukaj in tam, in tudi v njih trdijo, da so jim škodljivi.

Sedanja eksekutiva JSZ je vsled odpotovanja ali pa vsled izstopov zelo zredčena in potrebuje izpopolnitve izpraznjenih mest s člani, ki položaj razumejo in so ob enem za program JSZ, ki ga po mnenju ogromne večine čitateljev Proletarca pravilno zastopa, bodisi glede vojnih problemov, bodoče oziroma nove Jugoslavije, glede delavskega gibanja pri nas in z ozirom na delavsko gibanje drugje. In tudi glede Sovjetske unije.

Važna naloga je torej izpopolniti eksekutivo in obnoviti redne seje, na katerih bo mogoče konstruktivno delati. V ta namen se je treba varovati predsodkov in osebnosti, in zato delati z vidika, da je naš program prvo, kar se mora upoštevati. In moramo si biti na jasnem glede sodobnih vprašanj. Drugo je potem splošna organizacijska forma naše zveze in Prosvetne matice. O tem je treba razpravljati in se domeniti, potem pa v nji za delo znova prijeti.

Družbe za višje mezde le, če se dvigne cene

se je ček zmanjšal, ne pa cene življenjskih potrebščin. Te so pač šle še vedno navzgor. Nervoznost delavske mase je pripomogla, da so se vodstva unij morala potruditi z zahtevami za zvišanje mezd, ker je bilo delavstvu med vojno zmerom podarjano, da mora biti patriotično, ne stajkati in ne motiti morale v bojujoči se armadi z zahtevami za zvišanje mezd — češ, vojaki ne dobe nič za "overtime".

Propaganda je namreč napravila vtis, da so se delavci kar kopali v denarju. Res je, da so ga mnogi veliko zaslužili, toda bil je to razmeroma le majhen odstotek delavcev. Drugič, mnogokje je bilo na trgu tako malo potrebščin, da jih v prodajal-

nah, kontrolirane po OPA, sploh dobil nisi, pa si moral na "black market", ako si hotel jesti. Po neštetihih malih krajih mesa sploh dobiti ni bilo, zato so se temu uprli posebno prekomarji v prizadetihih krajih, z zahtevo, dajite nam zadostne hrane, pa homo delali, drugače ne moremo!

Ko je šel ta list v tisk, traja stavka pri General Motors že okrog 50 dni. V uradu korporacije G. M. so izračunali, da to stane stavkarje na izgubi plače nad 50 milijonov dolarjev. To se pozna, pravijo kapitalistični časopisi in dopovedujejo, da tudi če delavci zvišanje dobe, kdaj neki po bodo dobili iz tega poviška toliko, da jim gdomesti plačo, ki so jo izgubili v stavki? Pri G. M. je na stavki okrog 175.000 delavcev. Pri Western

Electric na vzhodu jih je na tisoče, pa v raznih drugih obratih. In 700.000 delavcev v jeklarski industriji je sklenilo s stavko izvejevati izpolnitve svojih zahtev. Enako v klavniški in v raznih drugih obratih.

Vlada posreduje, korporacije so arogantne, obnašajo se za gospodarice dežele, kar tudi so, in pravijo, da bi meздо sicer zvišale, toda OPA jim mora dovoliti zvišati cene. V to bo vlada končno tudi pristala in delavci bodo tam kot prej, tisti, ki poviškov ne bodo deležni, pa na slabšem. Na ta način se ekonomskih vprašanj ne bo nikoli rešilo. Delavci bi morali zahtevati, da se industrijo socializira in v nji producira za potrebe ljudstva, ne za privatni profit.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za štiri leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Kongres brez smisla za socialne probleme in protidemokratičen

Je čudno, da ker je na krmilu dežele demokratska stranka, ki ima vlado v rokah in večino v kongresu, pa se je moral predsednik Truman — torej ob enem vodja svoje večinske stranke in njene večine v kongresu — obrniti na ljudstvo proti njeni sabotažni, reakcionarni, protiljudski politiki in je to javno povedal po radiu vsemu ljudstvu Zed. držav, — in še drugim po svetu, ako jim je bila dana prilika, da so ga poslušali. To je storil 3. januarja.

Predsednik Truman ni briljantni govornik, niti ne slovi za misleca, ne za sociologa, ne za človeka, ki bi bil spreten v državništvu, v intrigah in sploh ne za politika s širokim obzorjem, kakor ga je imel pokojni Roosevelt. Ali pa n. pr. v času I. svetovne vojne Woodrow Wilson, ki je bil tudi vodja demokratske stranke.

Ta stranka je torej "vladna stranka", imenuje se za demokratsko, ni pa demokratska. Njen politični aparat je korumpiran in tako reakcionaren, da je nepojmljivo, kako se more res kak demokrat še navduševati za tako demokracijo, kakršna so si ti najbolj reakcionarni elementi, v zavezništvu s plantažniki, velekorporacijami in drugimi tolovaji, ki preže po izžemanju ljudstva, vzeli v zakup.

Vseeno, predsednik Truman, ki je bil dolgo sam član zveznega senata, se je osmelil in naši zbornici poslancev in senatorjev dne 3. januarja zalučil, da lenari in da zanemarja vse socialne predloge. Obdolžil jo je kratkovidnosti in da je nič ne skrbi, kako se v narodni ekonomiji pripraviti, da se katastrofa, kakršna nas je doletela leta 1929 in trajala do te vojne in še nekaj dalj, več ne dogodi.

Reakcionarji v republikanski stranki se norčujejo, pa tudi liberalni republikanci, vsak seveda s svojega stališča — češ — Truman je priznal bankrot "svoje" stranke, ki ima v kongresu večino, in proti tej "svoji" in "njeni" večini se je v "pomenku z ljudstvom" obrnil na množice, naj kongresnike in senatorje pouče, kaj je in kaj ni dobro za deželo.

Truman s stališča "vrhovnega vodje" demokratske stranke narodu ni slabo govoril. Slabo je le, da še mora tako konservativen človek, kakor je on, kregati s kongresom, o katerem so nam leta 1944 pravili, da je "triumf demokracije", pa se je potem izkazalo, kakor smo tu vedno poudarjali, da je zmagala "ena" stranka znova, seveda pod dvema imeni, kakor dolelej.

Kako bo letos, ko bodo spet kongresne volitve?

Predsednik Truman o tem ni govoril, kajti če bi se osmelil, bi moral na ljudstvo apelirati, ne samo da naj da sedanjim poslancem razumeti svoje zahteve, ampak da naj znjimi prihodnjega novembra pomete.

Bomo videli, če se je iz teh tako slabih skušenj česa naučila saj skupina, ki vodi politično akcijo CIO. Ako se ni, bo v jeseni lahko "zmagala" in potem pa tarnala, da je zvezni kongres znova protiujijski in protiljudski.

Tito govoril na naslov Italije zelo ostro in prepričevalno

V Moskvi se je velika trojica domenila, da je čas začeti sklepati mirovne pogodbe saj s takimi deželami, kot so Italija, Finska, Madžarska, Rumunija in Bolgarija.

Jugoslavija je interesirana posebno kaj bodo pogoji velike trojice Italiji. Prvič se je v imenu vlade v Beogradu oglašil s svojo mislijo v Londonu podpredsednik Kardelj in potem, pred moskovsko konferenco, pa sam Tito z dolgim člankom v jugoslovanskem tisku, v katerem ne igra z diplomatičnimi frazami temveč govori naravnost Italiji in zavezništvu.

Gre se v tem sporu za teritorije, ki so jih zavezniki podarili Italiji za njeno zahrbtnost in Jugoslavija opozarja iste zaveznike, da se Italija skuša izmuzniti iz kaše, ki jo ji je skuhal fašizem, na nekako slične načine. In v tem slučaju največ spet na račun Jugoslavije.

Zato Tito v svojem članku poudarja, da je Jugoslavija vsak čas pripravljena živeti v prijateljstvu z Italijo, toda pod takimi pogoji, pod kakršnimi bo iskrenost in vzajemnost mogoča.

Pa opozarja: Italija si ves čas po Mussolinijevem padcu prizadeva postati odločujoča pri zeleni mizi velike petorice, ali še rajše, v veliki trojici, kajti ponaša se, da je bila naša sobojevnica v vojni in ji je vsled tega treba to tudi priznati ter jo vzeti medse, ne pa jo odpraviti kot da je bila zaveznikom sovražna dežela! Tisto je bil le Mussolini, ne pa Italija, pravijo ministri v Rimu in masa jim ploska.

Tito pa jih je v svojem zelo publiciranem članku vprašal: "Mar je bil res samo Mussolini?" In odgovarja: Kako bi mogel Mussolini s peščico kolaboratorjev vladati nad dvajset let tolikšno maso ljudi, vprizoriti invazijo v Abesinijo in snovati s Hitlerjem in Hirohitom pakt, ki je v zgodovini označen za "osišče Rim-Berlin-Tokio"?

Predsednik nove Jugoslavije je s tem poudaril, da bi Mussolini vsega tega ne zmogel brez masne pomoči italijanskega ljudstva. Seveda, pri tem pravi, da s tem ne misli italijanskega proletarijata, ampak le italijansko reakcijo in njene fašistične

VSI BI RADI DOMOV ČIMPREJ. Ze nad štiri milijone naših vojakov in mornarjev je odpuščenih. Gornje je slika fantov, ki so bili poslani iz Japonske in se izkrcali na poti domov v San Francisco.

ZED. DRŽAVE V BOJU ZA SVETOVNE TRGE IN S TEM Z VELIKO BRITANIJO

Napisal Donald Bell, poročevalec časniške agencije ONA

Spanci imajo prislovico, ki trdi, da svinje, katere si kupiš za izposojen denar, vedno krulijo. Smisel je ta, da ljudje, ki so posojila potrebni, običajno pristanejo na vse pogoje, ki so jim stavljeni, ker jim je v prvi vrsti do tega, da dobe denar. Toda obenem postanejo neizprosni sovražniki svojih upnikov, katerim nikdar več ne odpuste pretrdih pogojev izsiljenih v trenutku velike potrebe.

Naše zunanje ministrstvo je izvojevalo veliko zmago nad Angleži. Posojilo, katero so dobili Angleži, je v očeh marsikaterih kongresnikov prepoceni, posebno ker je Angliji odpuščeno ves dolg za lend-lease dobave. Toda jasno je, da boljših pogojev ni bilo mogoče dobiti — saj so pogajanja trajala kar 12 tednov. Ako se nismo hoteli raziti ne da bi dali posojilo, je bilo treba pristati na te pogoje.

Ako upoštevamo vse podrobnosti določb tega posojila, si moramo izračunati, da plačajo Angleži za to posojilo le 1.63 odstotkov obresti, dočim mora sama ameriška administracija plačevati posojila po 1.92 odstotkov. Mala razlika je več odtehtana z velikimi ugodnostmi, katerere bo uživala ameriška trgovina in pa zaposlitev delavcev v industrijah, ki bodo delale za

izvoz v Anglijo.

Kritika v kongresnih krogih ne bo toliko obsojala tega, da smo se odpovedali plačilu za lend-lease dobave, ker je bilo znano v naprej, da te dobave ne bodo plačane, temveč pred vsem, da smo pristali na ugodne pogoje posojil državi, ki namestiva socializirati britansko osnovno industrijo. Toda ta ugovor ne bo obveljal, ker je znano, da posojilo ne bo moglo biti uporabljeno za kritje notranjih potreb, temveč le za financiranje mednarodne trgovine in posebno za financiranje ameriškega izvoza v Anglijo.

A čemu je potem smatrali, da je posojilo zmaga Amerike nad Veliko Britanijo? Odgovor nam bo prišel iz angleškega parlamenta. Britanija je bila bankir vsega sveta v teku zadnjih 150 let. Teško je bilo torej Angležem prositi posojila v Ameriki. Posebno težko pa je bilo temu ošabnemu narodu, odpovedati se nekaterim pravicam svoje suverenosti za ceno tega posojila. Podpisati so morali finančni sporazum, zvan Breton Woods, in se držati zlata kot temelja vrednosti denarja. Takozvani blok angleške valute bo moral biti opuščen: Predsednik Attlee je moral podpisati dokument, ki bo silno oslabil sistem posebnih

horde. Brez te podpore bi Mussolini ne mogel vladati Italije tako brez zaprek kakor jo je.

To je jasno. In tudi tista masa — saj pretežni del, ki jo Tito označuje za italijanski proletarijat, mu je aplavdirala, dokler je verjela njegovim frazami in se upijala ob njegovih "zmagah."

V Italiji ni bilo proti Mussoliniji skoro do njegovega konca nobene organizirane opozicije več — in strmoglavili so ga njegovi tovariši fašisti po načelih intrig mednarodne diplomacije, v katerih so imeli vodilno vlogo ameriški in angleški agentje s sodelovanjem Vatikana. Newyorški nadškof, sedaj kardinal Speelman, o katerem pravijo, da bo bodoči papež, je imel brčkone v tistem "puču" veliko opraviti.

Na kratko, Jugoslavija pod Titom in Italija pod sedanjim premierjem Gasperijem nista v "pristranih odnosih".

V Rimu demonstrirajo za Trst, ki naj bo pod Italijo. V Jugoslaviji, na Češkem, in da, tudi v Trstu, pa se vrše manifestacije za pridruženja vsega jugoslovanskega Primorja — kajpada s Trstom vred, Jugoslaviji.

Drugo sporno vprašanje med Italijo in Jugoslavijo je zahteva Titove vlade po vojni odškodnini. Jugoslovanski uradniki so v spremstvu zavezniškimi oficerji in časnikarji ter z uradniki UNRRA izračunali škodo, ki so jo Italijani v času svoje okupacije naredili Jugoslaviji. In to le materijalno škodo, ne tiste, storjena v pobijanju ljudi, kajti take škode se ne more plačati. Lahko pa bi Italija pomagala popraviti mostove, proge, ceste, hiše itd., in pa sodelovati pri obnavljanju vasi, ki so bile požgane.

Tito v istem članku prijema zaveznike — to se pravi, washingtonske in londonske diplomate, ki mu dopovedujejo, da Jugoslavija nima pravice zahtevati vojne odškodnine od Italije. Češ, saj je sama do kraja revna in vrh tega je naša "sobojevnica." Titov članek odgovarja, da so bili Italijani v vojni do konca na Hitlerjevi strani. Ta očitek sicer oni zavračajo, a je v veliki meri resničen. K zaveznikom so se začeli nagibati šele ko sta Vatikani in Kvirinal spoznala, da je Hitler izgubljen.

Cemu naj torej Jugoslavija plačuje za grehe, ki jih je storila Italija? Jugoslavija se je borila v svojo obrambo in za zmago zaveznikov, a Italija pa proti njim toliko časa, dokler niso dvorni in cerkveni glavarji spoznali, da je bolje, ako menja barvo.

Tito v istem članku pravi, da Jugoslavija ne zahteva od Italije nič nemogočega, a želi pa, da ji povrne saj drobec za ogromno škodo, ki jo je naredila v velikem delu Jugoslavije.

Ko se bo sklepalo mirovno pogodbo z Italijo, bosta Amerika in Anglija z njo, v namenu, da jo ohranita monarhizmu, kapitalizmu in cerkvi. Ampak pravičnih zahtev Jugoslavije jima ne bo lahko ignorirati.

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Jugoslavija

Ze zopet smo v novem letu. Pač, leta beže. In čudno, čim starijši postajamo, tem hitrejši potekajo leta. Ni več tiste počasnosti, kot se nam je zdela takrat, ko smo tako težko čakali na fantovska leta.

Casopisi in revije prinašajo ob začetku vsakega novega leta dolge opise kaj vse se je dogodilo v pretečenem letu. Veliko je zgodovinskega in veliko tudi žalostnega. Ne samo na bojiščih ter v daljnih deželah, ampak tudi tu pri nas se je poleg nekaj veselih dogodilo tudi še več tragičnih dogodkov.

Tragedija v Pineville, Ky., kjer je več kot triindvajset revnih rudarjev izgubilo svoje življenje. Tragedija, kakršna se vedno ponavlja. Teško jih je naštevati, kajti njih število je preveliko. Slike teh nesreč so skoro povsod enake.

Male, skromne naselbine, le-sene, oguljene hiše, mal vrtič naslonjen ob griču — pa imaš običajno sliko premogarske vasi. Časih, ko je vse dobro, je malo veselja, ali kadar udari tragedija, katera vedno visi nad vasico — takrat je žalost, katero je nemogoče popisati.

Ali tragedija se tudi velikih mest ne izogiba. Pred dobrim mesecem dni je v Fox River Grove (mala naselbina blizu Chicaga) ponoči zgorelo četrto otrok. Mati je šila v gorečo hišo, da bi jih rešila, pa je bilo prepozno. Njen mož, kateri je bil pri vojakih in je že bil na potu domov je mesto četverih zdravih otrok najdel štiri rakve — in napol mrtvo ženo. Nekaj podobnega se je nekaj tednov pozneje zgodilo v bližini Detroit, kjer se je v ognju zadržalo pet otrok.

Na božično noč je telefoniral neki delavec tu v Chicagu na policijsko postajo, češ, mati je bolna v St. Louisu, ali on ima samo 49 centov denarja. Bi mu li mogli na kakšen način pomagati? Vzeli so njegov naslov. Ko so kakšno uro pozneje potrkali na njegov avto, so našli dve mrzli sobi, skoro nič pohištva, ženo in dva otroka pa bolne, pokriti s cunjami na postelji. Na peči je bilo pripravljeno za božično kosilo — pet krompirjev...

Mož je povedal, da je delal med vojno v tovarni, kadar mu je dopuščalo zdravje, ali zadnje čase je pa tako obolel, da je bil nezmožen za delo. Kar je bilo prihranjen je pobrala bolezen.

Tudi drugače je rekord družinskih nezgod precejšen. N. pr. tu v Chicagu smo prekosili vse prejšnje rekorde razporok — kajti v preteklem letu smo dosegli število — 19.430. So bila pač vojna leta.

Po svetu

Državni tajnik Byrnes se je povrnil domov in ko to pišem se pripravil na odhod v London. Kot je pojasnil v svojem radiogovoru, je bila ta konferenca saj deloma uspešna. Rešili so precejšnje število vprašanj in druge pa odgovorili v bližnji bodočnosti. Najvažnejše — glede evropskega miru, so odložili za ne pozneje kot meseca maja.

Glede atomske bombe so sklenili, da se v to izbere poseben odbor, kateri bo pod okriljem skupnih narodov. Še posebno je Byrnes poudarjal v svojem govoru, da ni Rusija nikjer zahtevala nikakega pojasnila glede atomske bombe, ne njenih tajnosti, in da ni on izdal nikakih tajnosti glede izdelovanja teh bomb.

Glede Japonske je omenil to, da je pravilno, da imajo ostali narodi besedo pri upravi te dežele. (Glede tega je precej hrupa med našimi reakcionarji.) O Kitajski je omenil to kar smo že vedeli prej, da vsi zavezniki želijo, da se čim prej pomiri. Omenil je tudi, da se je govorilo tudi o Iranu, ali so to vprašanje v poznejših govorih opustili.

Da smo na jasnem. Svetovni položaj, še posebno v Aziji, ni ravno najboljši. Ne samo Indonezija, kjer je odprta revolta, ampak od Indije do Irana vre in na stotine milijonov ljudi, kateri žive na najnižji stopnji življenjske eksistence, zahtevajo ne samo politično svobodo, ampak tudi konec ekonomske sužnosti. Da, nič kaj dobri časi se ne obetajo za bele gospodarje v Aziji.

Kot smo pričakovali, se je dogodilo. Reakcionarji so se spravili na delo. Nemogoče je bilo misliti, da bi čaršija kar tako lepo popustila brez vsakega boja. V Londonu se rti Peter, da je še vedno kraj ter da ga narod zahteva. V bosanskih hribih se baje še vedno skriva silni Draža Mihajlovič, z armado sedemdeset tisoč mož, s katero bo osvobodil domovino pred komunisti in Titom, ter postavil Petra nazaj na prestol. Tem reakcionarjem tudi dobro služi nekaj ameriških časnikarjev, katerim je jugoslovanska vlada dovolila svoboden vstop. Eden teh je Leigh White, kateri zadnje čase pošilja svoje laži iz Belgrada, ter menda komaj čaka, da ga Jugoslovani vržejo ven iz dežele, tako, da bo lahko igral mučenika. V enem njegovih člankov, pisanih v Ljubljani, pravi, da je dobil Tito novo ime "Fuherer". To tolmači na način, da ga nazivajo v Sloveniji "Naš vodja". To veliko odkritje bi lahko povedal tistim, kateri se niso nikdar slišali tega izreka. Ko sem bil sedem let star, sem že slišal o našem župniku, da je "duhovni vodja". Kdo je bil vodja Slovenske ljudske stranke? — Dr. Sušteršič. Če je torej vsak "vodja" der fuherer, potem smo jih imeli in jih še imamo na tisoče. V nekem drugem članku piše isti človek, da se pripravlja Titova armada s Sovjetsko unijo na boj proti zapadni Evropi in Ameriki. Vse to pošilja iz Belgrada. Pa se ljudje čudijo, zakaj se prizadevajo branijo ameriških časnikarjih poročevalcev.

Pri nas

Novo leto nas je našlo bolj v skromnem položaju. Vojna leta, oslabilost ameriške socialistične stranke in še druge stvari so tudi nas oslabile. Ali kot je razvidno iz našega časopisja, se že obrača na bolje. V tem letu nas čaka veliko dela, ne samo na društvenem, ampak na političnem polju. Kot lahko vidi vsak delavec, da v današnjem boju za obstanek ni dovolj samo ekonomska organizacija v njegovih unijah ampak mu je absolutno potrebna tudi močna politična organizacija.

Ob koncu se zahvaljujem vsem prijateljem za njih čestitke, posebno še Big Tonetu, dolgi v solnčni Californiji, kateri je eden naših najpridnejših sodelavcev in prijateljev Proletarca. Njemu, njegovi ženi in sinovom — moje najlepše čestitke k Novemu letu!

Nabiranje obleke

SANSov odbor za nabiranje obleke naznanja, da se prvi pobiranje obleke med prvimi in petnajstim januarjem tega leta. Vsak darovalec naj prinese obleko v dobrem stanju in spodnjo obleko pa očiščeno in oprano. Odbor se že v naprej zahvaljuje vsem darovalcem in prosi, naj med temi dnevi prinesejo njih darila v Labor Center, 2301 South Lawndale Avenue.

Tole mi ne gre v glavo?

Ako so slovenski begunci v Rimu in v Londonu res tako za demokracijo, kako da se bore zanje šele ko je bila Slovenija osvobodena, dočim so bili pod Hitlerjevo - Mussolinijevo okupacijo pasivni, mnogi pa so jima celo pomagali! Ta njihna dvoobraznost ni nikakor ne gre v glavo!

carin v okvirju britanskega carstva.

Ti pogoji niso neposredno del določb posojila, pač pa se nahajajo v ameriški beli knjigi, ki postavlja načela za reorganizacijo svetovne trgovine. Velika Britanija torej ni več popolnoma svobodna, da organizira svoje vplivne sfere kot se ji zljubi. V teh dveh listinah v posojilo in v predlogih za razširjenje svetovne trgovine in zaposlitve, se zrcali propadanje britanske sile.

Ameriška trgovska politika pa je s tem našla svojo določeno smer. Jasno je, da bodo tudi druge države zahtevale posojila na podlagi istih ali sličnih pogojev — na vsak način predno bodo pristali na naše predloge glede svetovne trgovine. Najvažnejša med temi drugimi državami je Sovjetska unija, in to je našemu zunanjemu ministrstvu dobro znano. Na prvi pogled ni videti, da bi omenjeni dve listini vsebovali določbe, ki bi bile nesprejemljive za Sovjetsko unijo. Državni tajnik Byrnes in njegov pomočnik Vinson sta dovolj realista, da vesta, da zunanja trgovina na svetu ni več osnovana na "svobodnem podjetništvu", in tega niti ne poskušata zahtevati.

Ameriški predlog se opira na popolnoma pravilno sodbo, da je lažje trgovati z vladami kot z mednarodnimi karteli. Vlade so odgovorne za celokupno gospodarstvo svojih narodov, karteli pa se brigajo le za svoje posebne koristi. Vlade pozdravljajo vsako razširjenje mednarodne trgovine, ker je v zadnji analizi krovno tudi njihovim narodom.

Attleeju je bilo najbrže težko podpisati to oceno, kajti Angleži so najbolj zagovarjali kartele, in Velika Britanija, ki je najbolj trdno zasidrana v mednarodni trgovini, ima največ izgubiti, ako postane popolnoma svobodna. Amerika pa, ki ima najsilnejšo industrijo, ima tudi največji interes na tem, da postane mednarodna trgovina povsod čim bolj svobodna.

Čehi izgnali že dva milijona Nemcev

Iz Prage poročajo, da so iz Češke izgnali v Nemčijo že okrog dva milijona Nemcev, izmed njih 50 odstotkov na Bavarsko in ostale v razne druge nemške province. Kar pa se je Nemcev izkazalo zvestih čehoslovaški republikli, v kateri so imeli vse pravice, bodo še smeli ostati tam. Ker pa so se Čehi naučili, da je Nemcem nevarno zapuati, bodo oprezni in Nemci na Češkem, tudi kar jih bo še ostalo tam, brčkone ne bodo še dolgo imeli ali pa dobili takih svobodščin, kot so jih uživali, predno je Hitler s svojim monarkovskim paktom udaril po tej najbolj demokratični deželi z odobravitvijo dveh glavnih demokratičnih sil. To se ne sme pozabiti, pravijo Čehi, zato so zdaj politično vse drugačni kot pa po prejšnji vojni.

Mnogokrat smo mnenja: to in to novo spoznanje se ne da spraviti z dogmo v soglasje... Ali z religijami je ravno tako kakor s kovčeki vedno se da še kaj vanje stlačiti. —Roda Roda.

POVESTNI DEL

ANGELO CERKVENIK:

Atentator

(Povest iz leta 1926, ko na Slovenskem ni bilo upornikov, razen študenti, kadar so bili sami med sabo.)

Mladi revolucionar Sila je sklical sestaneke zarotnikov, da bi se pogovorili o atentatu na ministra notranjih zadev. Sestanek je bil sklican po vseh predpisih tradicije, t. j. v mrzlo sobo revnih študentov, v kateri je brlela slaba petrolejka. — Sklicatelj je pozdravil zbrane zarotnike kratko in jezgrovito, poudaril važnost dejanja in se zarogal brezplodnemu besedičenju. "Danes je prišel dan, ko bo ta zver končno dobila, kar je iskala. Atentat, ki ga je izvršil na pravice delovnega ljudstva, se more poravnati samo z atentatom na njegovo življenje."

Da bi ne delal krivice tradiciji, je povabil na sestanek tudi mladega medicinskega študenta, za katerega je pozitivno vedel, da bo že iz principa ugovarjal njegovim izvajanjem.

Krošelj je res prišel in tako je bilo zadostno evropski tradiciji atentatorjev.

Dejal je namreč, da se hudiče ne da izgnati z Belcebubom, da se vsak morilec, pa najsi se imenuje atentator, že a priori obsodi kot bedak, ki ne zna misliti in logično sklepati. In edinole človek, ki ume logično sklepati, more postati srečen. Učimo zatorej človeka misliti, ne pa blažiti, kajti, ko smo se prvič setali — in še nešteto pozneje — smo trdili, da se borimo za srečo človeka in človeštva.

Sila ga je ognjevitno pobijal in prav tako tudi Varjačić, ki je začel Krošlja psovati. Konec debate je bil, da so Krošlja vrgli skozi vrata in mu zapretili s smrtno kaznijo, če bi kaj izdal.

Naposled so pristopili k zadnji točki programa: Kdo izvrši atentat?

Prijavili so se vsi, nihče ni hotel biti manjvreden. Tudi to je bilo po vseh običajih tradicije.

Ali naj jim tedaj zamerimo, če so potegnili listke in je usoda osrečila vprav najvnetejšega zagovornika teroristične akcije, Varjačića?

Varjačić je bil književnik in publicist. V svojem življenju — bilo mu je komaj dobrih 25 let — je pretrpel mnogo krivic, videl trpljenje svoje matere in svoje sestre in bolj ga je bolelo njuno trpljenje kot njegovo lastno. Vse te krivice (v mislih jih je marsikrat tako povečal, da resnici niti podobne niso bile) in vse to trpljenje je vzbujalo v njem najraznovrstnejše maščevalne naklepe. Često je vzklikal in v takih trenutkih bi bil pokončal človeka zaradi najneznatnejše neznatnosti. Samokres mu je bila najbolj priljub-

ljena igračka.

Nosil je menda v pljučih že od rojstva kal jetike, ki ga je že skoraj popolnoma pokončala. Hodil je okrog upognjeno kakor stavec, mrko je gledal in neveselo ter koval v svojih bolnih možganih strašne načrte. V mislih je ubijal dolgo vrsto nevšečnih mu znancev ter zastopnikov javnih oblasti in se opajal z mislimi o zmagi pravice nad krivico.

Kako željno in težko je pričakoval trenutka, ko bo kdaj mogel biti orodje pravice! Končno je vendarle pričakal dan, ko se je njegova želja uresničila.

Jutri vrže bombo... In potem? Kaj potem! Potem mora ubežati ali vsaj poskušati, da jim uide. Pa zakaj pobegniti? Zakaj se ne da raje ujeti? Če bi jim pa vendar ne mogli uči, tedaj bi se moral zastrupiti s ciankalkijem...

Tako mu niti ta dan ni popolnoma utešil njegovih želja in njegovega hrepenenja.

Kolikokrat je sanjal, kako stoji pred porotniki! Tam stoji, lica so mu udrti (samo lahka rdečica glasno govori o plamenu njegovega srca), iz oči mu švigajo ognjeni bliski... Sodnik čita obtožnico, novinarji pridno beležijo, nekateri rišejo hitro in nervozno poteze njegovega obraza (srce mu močno utripa ob misli na karakteristične poteze okrog ustnice), porotniki so vsesali svoje poglede vanj, vse občinstvo je zamaknjeno, kajti ne more se vzdržati in v tvoj neverjetno čudovitost, da je moglo to majhno, slabotno telesce izvršiti tako veličasten atentat!

Izpraševali ga bodo, mučili... Prav dobro sliši glas sodnika (na nosu ima naočnike, a gleda vendarle preko njih), sodnik pravi: "Kdo je še sodeloval pri zaroti, a?"

(Venomer je čul nosljajoci glas sodnika; zakaj vprav nosljajoci, bi si ne bil mogel razložiti.)

In on odgovarja: "Nisem bil sam, mnogo nas je bilo, še več nas je — in toliko nas bo, da..."

Povedal bo, da je bilo toliko in toliko sozarotnikov (ker on nikdar ne laže), z indignacijo pa bo odklonil vabljive in sladke besede sodnikov (kako ostudni so ti sladki priliznjenci, vsi našemljeni, z naočniki in nosljajoci glasovi!), z elegantno gesto jih bo zavrnil... Povedal jim bo, da bi ne izdal prav ničesar izmed sozarotnikov, pa čeprav bi mu obljubili takojšnjo svobodo!

Ko bo državni pravdnik končal svoj govor in bo predlagal pokončanje zaradi najneznatnejše neznatnosti. Samokres mu je bila najbolj priljub-

se bo dvignil (dvignil se bo samozavestno seveda) in bo z odločno gesto odklonil plačano prepričanje plačanega zagovornika. (Sploh mu že dolgo časa obtežuje srce želja, da bi izbruhnil svoj srd nad nemoralnim policcem, kakršen je odvetniški!) Tedaj pride njegov trenutek!

Vsa krivica in vse gorje, ki so ga pretrpeli v dveh desetletjih in pol on in njegova mati in njegova sestra in tisoči in tisoči ter milijoni trpečih, vsa krivica, vse gorje, vse neizmerno trpljenje bo izbruhnilo iz njegovega srca in bo kakor goreč vrelc obsvetlilo strahotne krivice strmečim očem.

Iz prsi bo jermal orjaški glas orkana, iz srca vroči ljubezen samega Krista, iz možganov pa najgrandioznejšo logiko, logiko Sokrata in Lenina, Marksa in Trockega... O, dvorana bo jecala pod udarci njegovega bica, porotniki se dvigajo s svojih sedežev (ne vedoč, da se dvigajo), love sapo, ker jim bo dihal zastajal, sodniki oneme in ljudje jočejo!

To bo veliki trenutek njegovega življenja, trenutek, zaradi katerega blagruje usodo, ki mu je podelila življenje! (O, vendar je življenje tako sladko!)

To bo triumf!

Ko bo končal, se bo zgrudil...

Porotniki pojdejo v posvetovalnico in ko se vrnejo v porotno dvorano, bo sodnik razglasil njih sklep (ki ne bo mogel biti drugačen, ker so porotniki pač tako vzgojeni in sploh le slepo orodje v rokah oblasti): Kriv je!

O, saj on to hoče! Saj ne mara biti oproščen! Nikakor ne!

(Oproščen biti, bi pomenilo, da je njegovo dejanje bilo družbi prijetno, on pa sovraži to družbo!)

Trpeti hoče!

In vendar bo tedaj izpregovoril še eno besedo.

Rekel bo: "Mi umiramo in iz umiranja se poraja novo življenje... kakor sem sem, ki se je samo žrtvovalo, da iz njega vzklije vojska osvobodilcev in bodočih junakov... Živela revolucija... Živela!"

Njegovo sliko bodo prodajali po tujih sestankih.

Po Evropi se bodo shajali njegovi somišljeniki in bodo dolge noči poslušali njegovemu spominu. (Govornik bo po navadi končal z besedo "Slava mu!")

Solza se mu je potočila preko lica od vzhičenja in nepopisne radosti, ker mu je sreča bila tako mila, da je vprav njemu naklonila enega ezmed svojih najbogatejših deležev...

A tedaj se je kar naenkrat spomnil: Ah, in vendar se ne smem dati ujeti! Da bi morda vendarle ne izdal kakšnega tovariša. Kakšna škoda!

Cemu bi se ne smel dati ujeti?

Kaj pomaga sam atentat? Ali bodo vedeli, kdo je ubijal, in zakaj je ubijal? Ali se ne bi celo utegnla razširiti popolnoma napačna vest, da ga je, recimo, ubil kakšen njegov oseben sovražnik? Ali ni najvažnejše, da masa zve, kdo ga je ubil in zakaj ga je ubil? Ali ne bo morda vprav dejstvo procesa v prvi vrsti poglobilo zavest delavstva, ali ne bo vprav ta porotna obravnava pripeljala novih, ogromnih množic nezavednega, do sedaj hlapčevsko razpoloženega ljudstva v tabor zavednih borcev za pravico?

Ne, ne bo bežal, zbežati ne bo smel!

(Dalje prihodnjič.)

Podpora materam v Rusiji

Ker je Sovjetska unija izgumila v minuli vojni milijone ljudi, se je za zvišanje rojstev in za podporo družinam še bolj zavzela. Odstotek rojstev v nji je bil že pred vojno še enkrat višji kot v Zd. državah. Med vojno so se rojstva v Rusiji dvignila 35 odstotkov in vzrok baje so velike podpore za vzdrževanje otrok, ki jih nudi vlada. Znašajo od \$75 za tri otroke, do \$910 in dodatnih \$60 na mesec za vsakega nadaljnjega otroka družinam, ki jih imajo več kot deset.

Zelo imenitno je to, da je pri vseh dogmah, za katere se pripravajo, navadno tudi nasprotno res.—Roda Roda.

ANGLEŽI IMAJO S PALESTINO silne težave. Njihna policijska služba nad Židi in Arabci je med obojimi obsovana in tudi nevarna. Gornje je napad Židov na angleški tovorni avto v Tel Avivu. Židje se nad Anglijo srdijo, ker ne dovolijo neomejenega naseljevanja Židov v Evropi v njihno pravadno domovino.

POMOČ JUGOSLAVIJI NUJNO POTREBNA

Chicago, Ill. — Pisma naših rojakov iz stare domovine so dovolj glasen apel za pomoč na one, ki imajo le kaj sočutja do človeka in v tem slučaju do svojega trpečega naroda, tako da bi bilo vsako širše razlaganje potratna časa. — Ljudje so lačni, nagi, bosí in v mnogih slučajih brez strehe. Posebno, kot pišejo, pa potrebujejo obleke in obuv.

Vsled tega obveščam rojake v Chicagu in okolici, da bomo sprejemali obleko in blago od onih, ki morejo kaj darovati v ta namen v Delavskem centru na 2301 S. Lawndale Ave., med 9. in 15. januarjem. Obenem so pa tudi prošene rojakinje — katerim je le mogoče — da pridejo pomagat šivati in deliti donešeno blago.

Upam in pričakujem, da se boste ženske kot preteklo leto za omenjeni posel, tudi letos številno odzvale, kajti čim več nas bo za delo, tem bolje in hitreje bo izvršeno.

Dalje se priporoča in prosti one, ki mislijo darovati ponosno obleko, kakršno se da priti, da jo prej sami očistijo kot donešeno na omenjeni naslov, kar je veliko lažje izvršiti posamezno, kakor skupno donešeno blago, kot zadnji pot, ko je bilo treba veliko blaga poslati v čistilnice in naravno, da od njega tudi plačati, kar ni bilo mogoče nam očistiti doma.

Ta naša kampanja za pomoč jugoslovanskemu ljudstvu mora biti stordotni uspeh, ako se bomo zavedali naše dolžnosti in njihove potrebe. Ne pozabite tudi tega, da je v Jugoslaviji danes nad 130.000 otrok, sirot brez staršev, kateri so odvisni od naših usmiljenih src, ameriških Jugoslovancev, ki imamo sredstva, da jim lahko pomagamo.

Frances Vider, članica zavednega odbora.

IZ KANSASA

V Pittsburgu, Kans., je sredi decembra 1945 umrl Alexander Howatt, star 69 let. Dasi je bil pred 25 leti znan po deželi kot dinamičen in rebelen vodja kansaskih rudarjev, je bil zadnja leta skoraj pozabljen in v takih razmerah je tudi umrl.

Kot predsednik 14. okraja U. M. W. se ni hotel pokoriti novo skovani postavi v kansaski legislaturi, ki je prepovedovala stavke, zakar je precej mesecev sedel v zaporu; poleg tega je prišel v konflikt tudi z narodno rudarsko unijo in je bil po iniciativi John L. Lewisa izključen iz U. M. W.

Dasi je bil Howatt zelo uspešen kot vodja kansaskih rudarjev, je v boju z Lewisovo kliko in industrialnim sodiščem bitko izgubil. Po izpustitvi iz zapore po takrat novoizvoljenim kansaskim gospodarjem Davisom, je bil na cesti, povsem izven organizacije, za katero se je tako brezobzirno boril.

Naj reče kdo kar hoče, eno je gotovo, to je: da je Howatt imel neomajano zaupanje kansaskih rudarjev, kakršnega ni še nihče imel prej niti pozneje. Vzlic vsem njegovim napakam v bojni taktiki so bili kansaski rudarji pod njegovim vodstvom pri premožljivih družbah upoštevani kot še nikdar prej in ne pozneje.

Delavskega vodjo se rado dolži, posebno še v neuspešnih stavkah, da je "prodal" delavce. Nekaj takega se je nekoč tudi o Howattu namigavalo. Ampak

dokaz, da je vsa leta potem izven organizacije živel v skromnih razmerah in v takih tudi umrl, je zadosten dokaz, da si ni nagrabil bogastva.

Po izključitvi iz UMW je dobil nekakšno državno službo kolektorja cestarine od tovornih avtov na meji Kansasa in Misourija. Po spremenitvi državne administracije je pa tudi tisto delo izgubil. V Pittsburgu, Kan., je izdal mal listič, tednik, kot nekako glasilo ondotnih stavbinških unij in ob enem je upravljal neznanatno službo oskrbnika mestnega "rest rooma".

Kaj bo z našimi klubi JSZ, somišljeniki? Vse povsod mrtvilo in malodušnost. Na ta način ne bo moglo iti dolgo naprej. Treba bo te klube spet nekako oživiti ali pa na kak način reorganizirati. Vspodbude, katero smo včasih dobivali od ameriške soc. stranke ni, in kot izgleda, je tudi ne bo. Ne preostaja nam torej nič drugega kot da sami pokažemo, če je še kaj življenja in volje v nas za delo in naloge, ki so nam bile včasih takorekoč svete. Kot gre sedaj, bomo polagoma izgubili še te člane, ki jih imamo. Opažati je, da se prijemlje utrujenost, malodušnost in razočaranje tudi starih zvestih sodrugov.

Res je, da je veliko tistega dele in energije, ki se je včasih izživljalo v naših klubih, zadnja leta usmerjeno za SANS, tako za religiozno akcijo kot za politično akcijo. Saj drugače ne more biti. Toda razmere v Jugoslaviji se bodo sčasoma uredile in naše zanimanje za stari kraj bo spet poleglo. Delo in naloge JSZ med našim delavstvom pa bodo še vedno tukaj.

V tem letu naj se skliče sestanek eksekutive JSZ in zastopnikov aktivnih klubov, ki bi se bavil s ponovnim oživljenjem ali pa reorganiziranjem J. S. Z. Pred tem pa je seveda potrebna vsestranska razprava glede tega vprašanja, da se dožene že naprej koliko uspeha je pričakovati od take konference.

A. Shular.

Nekaj drobiža

Chicago, Ill. — Leto 1945 je za nami. Jaz sem bil tako zaposlen, da niti umreti nisem imel časa.

Iznajdba atomske bombe me ni prestrašila, kot so se je dotične znanstvene babice, ki so bile pri rojstvu te nove Eve, atomske bombe. Sedaj te babice tretajo pred to novo Evo, katero so one ustvarile.

Zavedam se, kaj ta nova iznajdba za svet pomeni. Z eno samo atomsko bombo lahko uničiš 20.000 ljudi in pravijo, da te, ki jih imajo sedaj v delu, so še hujsje. Imajo moč ljudi žive sežgati. V tem oziru ne vidim med atomsko bombo ter med Mus-solovim, Hitlerjem in slovenskimi belogardisti nobene razlike. Ali niso tudi oni ljudi žive sežigali? In to brez atomskih bomb!

Yes, te bombe so svetovnemu miru nevarne, ampak ne toliko kot ljudska ignoranca.

Iz gornjih vrstic vidite, da se v preteklem letu nisem nič poboljšal. Ostal sem neporedni Janez kot sem bil v prošlosti.

Vsevedni Bog je bil pri ustvarjanju revolucionarjev mojster. Ameriškim kolonijam je dal George Washington, da jih je osvobodil izpod angleškega imperializma, Jugoslaviji pa

Tita. Ali vi vidite kako načelno razliko med njima?

Bog je ustvaril tudi izdajalce, kritike in kimovce ter reakcionarje na desni in levi strani. Človeštvu pa je dal razum, da "ono" samo lahko rešuje socialno vprašanje med peklom in nebesi na zemlji.

Zal, da se tega božjega daru zaveda samo kapitalistična reakcija in pa "nezmotljivi" rimski papež. Oni imajo monopol nad svetovno ignoranco. Koliko časa ga bodo še imeli, je pa drugo vprašanje.

V zgodnji pomladi smo v solčni Kaliforniji organizirali zvezo združenih narodov z namenom, da se v bodoče internacionalne probleme rešuje na mirnem način. Vse je izgledalo, saj v vnanjosti, da bo bodočnost okrašena s cvetjem.

Par mesecev pozneje — hm — smo že imeli atomsko bombo in vse tisto rožnato upanje se je spremenilo v dim. Vse naše fantazije so šle skupno s Hirošimo in Nagasakiem v zrak.

Danes nam iznajditelji atomske bombe prerokujejo, da če pride do tretje svetovne vojne, bo konec človeštva in njegove civilizacije.

Kakšna civilizacija, prosim? Mar niso reakcionarni krogi bili odgovorni za prvo in drugo svetovno vojno in za postanek fašizma? In sedaj isti krogi sejejo seme za tretjo svetovno vojno. Niso še zadovoljni z milijardami profita in ni jim še dovolj, da trohni v zemlji 40 milijonov žrtev. 40 milijard profita in 40 milijonov mrtvih — taka je današnja krščanska civilizacija.

Ni več kot prav da tudi ameriške visoko plačane "liberalne" kolonce in radio komentatorje nekoliko "popegljam". Svoja mišljenja spreminjajo vedno reakciji v prid.

To dokazujejo v slučaju stavk, kot so n. pr. dokazali takrat, ko je partizanska armada osvobodila slovensko Primorje in zasedla Trst. Tedaj se je angleška imperialistična propaganda obrnila proti Titu in nji se je pridružila tudi washingtonska. Črečo so partizane krstili za bande in maršala Tita pa pripodabljali Mussoliniju in Hitlerju.

Dorothy Thompson sem včasih v radiu z veseljem poslušal in njeno kolono z zanimanjem čital. Ampak se je spremenila.

Meni se vidi, da se med ameriški Slovenci vrši danes nekaka javna obravnava o narodu v starem kraju. Med vojno so novice o njemu prihajale iz Rima in Londona. Kakšne so bile je vam znano. Ampak sedaj pa dobivamo pisma direktno od svojcev, ki niso bila skovana za propagando v korist Rima in Londona in zato niso po volji gospodom v Clevelandu in Lemontu.

Iz teh pisem je razvidno, da je slovensko ljudstvo v starem kraju še verno in ob enem, da se je v minuli vojni politično več naučilo kot prej v 50 letih. Belogardisti in drugi izdajalci slovenskega naroda s škofom Rožmanom na čelu so danes na zatožni klopi in na drugi strani je osvobodilno gibanje s Titom na čelu, ki je osvobodilo narod domačih in tujih pijavk.

Mi razumemo vzroke postanka prejšnje vojne in vzroke, radi katerih se krvave borbe nadaljujejo. A Pij XII. jih v svojih pridigah noče priznati in seveda tudi svetovna reakcija ne. Boji se, da se bi ljudstvo ne osvobodilo izpod izkoriščanja in iz ignorance, pa se združujejo proti njemu vsi ti troji v fašističnih formah.

Ali ima Liga katoliških Slovencev v Ameriki kake dokaze, da so se belogardisti v minuli vojni borili proti okupatorjem in fašizmu?

Več o tem prihodnjič. John Chamazar.

Duhovščina proti obligatni vojaški službi

Zastopniki protestantskih cerkva so se na svojih konferencah izrekli proti vladnemu predlogu za uvedbo prisilne vojaške službe v mirnem času in isto so sklenili na svojem zborovanju že prej predstavniki katoliške cerkve.

NEKAJ O GLASBI IN PA NEKAJ O WILSONU

Pueblo, Colo. — V tednu ob zatonu starega leta so nam v mestni dvorani priredili kulturni večer. Vabili so nanj vse, ki ljubijo petje. Peli so "Zveličarja", ali "Križev pot", stara krščanska opera. Vstopnina je bila prosta. Rekli so nam, do sa nam ta glasbeni večer priredili kot voščilo v Novo leto.

To je nov pevski zbor. V njemu so sami domači talenti. Dva-insedemdeset pevcev je bilo na odru. Je mešan zbor, v njemu več žensk kakor moških. Samospeli so bili vsi dobri, posebno sopranistke. Je v celoti zelo dobro izvežban. To je bil njegov prvi nastop.

Mesto Pueblo je bilo res daleč zadaj, kar se tiče glasbene umetnosti. V govorih je bilo rečeno, da je glavna podlaga glasbene kulture v vsakem kraju to, v koliko je vsaka taka organizacija, ki jo goji, aktivna.

Res, zelo izvežban zbor, ampak saj jaz sem mislil, če bi bilo na odru toliko slovenskih pevcev (72), bi bolj orilo po dvorani.

Mestna dvorana (Memorial Hall) je jako prostorna, a je bila nabito polna. Zgrajena je bila po prvi svetovni vojni. Ko je bila delovana, je v nji govoril Woodrow Wilson; bilo je takrat, ko je bil na kampanjski turi za ligo narodov. Tu, v tej dvorani, je bil zanjo njegov zadnji govor. Ko se je odpeljal iz Pueblo, je po nekaj miljah vožnje iz nje zbolel in ni več okreval. Njegove besede, njegove želje se danes uresničujejo po vsem svetu. Če bi bil svet tedaj poslušal Wilsona, koliko gorja bi bilo prizanešenega človeštvu! — Pa kaj? Ali mora človeštvo za vsak skok naprej skozi preizkušnjo kot kovina v ognju?

Bil je že čas da so se Pueblitani zganili in organizirali pevске moči v simfoničen zbor. Dosedaj, kadar je bilo kaj prirejanega, so vedno prišli predvajati sporede od drugod, bodisi potujoči igralci ali pevci. Le v šolskih dvoranaš so vzpirjali slične pevске in dramske sporede študentje in študentke.

V vsem prošlem četrstoletju je v tem mestu slovenska naselbina sama iz svoje srede imela kulturne večere, ki so in bodo ponos kulturnih Slovencev. Naš "Orel" in "Zora" — posebno "Orel" — sta skrbela za dramske predstave, "Prešeren" in "Slovan" pa sta prirejala koncerte. Odkar pa je nastalo po vsem svetu klanje, so kulturne priredbe prenehale tudi med nami. Ko se življenje spet povrne v normalne toke, se bodo gotovo spet oživele. Saj to je ena stran življenja, za katerega je vredno živeti. Ante.

TRINER'S

V 60 letih so Slovenci porabili milijono steklenic TRINERJEVA GRENKEGA VINA. Najvišje odlikovanje na sedmih mednarodnih razstavah. Vsebuje 200 edinic Vitaminov B1 na unco. Zelo dobro zdravilo \$1.50 steklenica v vseh lekarnah.

B I T T E R W I N E

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združeno državo (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je: 2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

Sveta Stolica si skuša pomagati iz težav z — "novo linijo"

Vatikan prvič v položaju, da ni na svetu nobene katoliške velesile. — Poteza z novimi kardinali ima povsem političen značaj

Ko so nedavno bivšega vodilnega demokratskega politika v New Yorku, ki je bil pred nekaj meseci poslan od predsednika "neuradno" v Rim in Moskvo, v namenu, da ju pobota, vprašali, kako zdaj izgleda njegova misija, je dejal, da je "v Moskvi mrzlo".

Reporterji so hoteli vedeti, na kak način to misli. Ali je tam mrzlo zaradi mraza, ali pa tudi kar se njegove misije tiče. In je odgovoril, da je tam ledeno v obeh ozirih.

Ne sme se pozabiti, da je sedaj organizirana katoliška cerkev glavna agentura v propagandi zoper Sovjetsko unijo, glavna proti slovanstvu, ki je v večini pravoslavne vere in pa proti "komunizmu", to se pravi, proti socialni revoluciji, ki jo bi Vatikan rad ustavil, pa ji niti doma, z vsem svojim aparatom, ne more zaustaviti poti.

Kaj mislijo o sedanji politiki Vatikan drugi? Donald Bell, ki piše za žurnalistično agencijo ONA, pravi v svojem članku o tem sledeče:

Vprašanje, ali naj ima papež tudi nekaj besede pri sklepanju miru, je bilo prvič na razpravi o priliki konference v Jalti. Takrat je glasom govoril v diplomatičnih krogih Stalin sam končal zadevo s tem, da je na kratko vprašal, koliko divizij ima papež na razpolago za "zasedbo poraženih dežel".

Toda navzlic temu je treba priznati, da je težko ignorirati Vatikan kot silo v svetu. Stranke, ki se opirajo na program katoliških doktrin, so bile na novo ustanovljene v najrazličnejših deželah Evrope. Dolga vrsta zahodno in centralno evropskih dežel je v večini ali pa deloma katoliška. Nobenega dvoma ne more biti o tem, da je papežev stališče našlo vsaj nekaj odmeva v vseh teh deželah, prav kot na primer tudi tukaj v Zed. državah.

V zadnjih tednih je Vatikan začel postavljati nove smernice svojih politik. Dokler je bila skoro vsa Evropa v oblasti fašizma ni mogel storiti mnogo. Papež je čutil, da je nekako ujetnik nacistov, obenem pa so bili na coki ogromni materialni interesi cerkve. Vseled tega se Vatikan ni drznil nastopiti preveč odločno napram tedanjim gospodarjem Evrope. Toda zdaj, ko je fašizem poražen, se čuti Vatikan zopet svobodnega, da ostro nastopi proti totalitarizmu (?) in poskuša pridobiti na političnem vplivu s tem, da daje svojim ljudem stroga navodila glede političnih načel.

Najbolj pomembna poteza je bilo imenovanje novih kardinalov, pri čemer je papež naznanil, da namerava prelomiti stoletno tradicijo glede italijanske večine v zboru kardinalov.

Skozi stoletja so imeli Italijani večino v tem zboru. Pred temi imenovanji minulega decembra je štel zbor kardinalov 38 članov, od katerih je bilo 24 Italijanov. Zdaj pa si bo stalo nasproti 28 italijanskih in 42 neitalijanskih kardinalov.

S tem svojim korakom je naglasil papež mednarodni značaj katoliške cerkve. Naglasil je tudi važnost zahodne poloble, kajti države severne in južne Amerike so dobile večje število kardinalskih sedežev kot do zdaj. Morda bi bilo bolj pravilno reči, da je papež naglaševal s tem važnost zahodne poloble. Papež se zaveda, da je Italija neizmerno izgubila kot politična sila, da je postala slabotna država in da je celo njena neodvisnost ogrožena. Rim je torej prenehel biti politični center velike sile.

Papež pa si prizadeva, da vrne Rimu nekaj tega mednarodnega pomena ter mu vlije novih sil. Katolicizem se kot duhovna sila vojne ni udeležil in zagledal tudi ni mogel biti premagan. Toda nikdo ne more prezreti dejstva, da je bilo mnogo katoliških držav kruto udarjenih v tej vojni. Trdnjave katolicizma so bile Italija, Avstrija, Poljska, Madžarska, Francija in Španija. Vse so trpele — in nobena izmed članic velike trojice ne predstavlja katoliške dežele.

Vatikan skuša torej prenesti težišče na nevtralne dežele in kjer le mogoče, na zmoglovljen način. Največje vprašanje v vatikanski politiki v preteklem letu je bilo vprašanje odnošajev s sovjeti. Mnogo je bilo prizadevanja, da se ustvari modus vivendi med Vatikanom in Sovjetsko unijo. Prvi korak v ta namen so celo napravili Rusi sami, ko je Stalin pozval ameriškega poljskega župnika Orlemanskega v Moskvo in mu dal zagotovilo, da sovjetske oblasti nikakor ne bodo preganjale katoličanov v svojih okupacijskih predelih. Toda pokazalo se je, da je vse zastoj, in da namerava Vatikan vztrajati na svojem stališču, ter da vsaj začasno ni nobenega upanja na umiritev odnošajev med Sovjetsko unijo in Vatikanom.

Svetovna situacija, ki izvira iz tega je polna nevarnosti in negotovosti. Vse države brez izjeme — torej tudi Sovjetska unija — priznavajo versko svobodo le pod pogojem in v predpostavki, da bodo privrženci dotične vere lojalno izpolnjevali svoje dolžnosti napram državi. Ako Sovjetska unija in socialistična Poljska ne morejo računati na to lojalnost, bo posledica, da se bo protiverska oziroma proticerkvena propaganda podvojila — a to bo ustvarilo nezdrave razmere.

Konferenca v Moskvi je odstranila nevarne zapreke v odnosih zaveznikov. Tudi to vprašanje verskih odnošajev je treba razčistiti. Upati je, da bo papež to sprevidel in krenil na nova pota.

V VOJNI V JUGOSLAVIJI BILO VELIKO BARBARSTEV

Edmond, Okla.—Frank Knafels je prejel iz Maribora v Sloveniji pismo, datirano 8. novembra 1945, ki ga mu je poslala Anica Rupert. V njemu pravi med drugim:

"Dragi stric in teta! Minilo je že pet let, od kar smo prejeli vaše zadnje pismo, pa tudi Vi od nas, namreč od Toneta, mojega brata, katerega na žalost ni več med nami. Moram Vam pa sporočiti žalostno vest, kakor je tudi njegov konec bil žalosten. Ubili so ga domači izdajalci, takozvani belgardisti ali fašisti. Strašno so ga mučili štiri ure, predno je smel umreti. Zivemu so podžigali, glavo mu zaobrnili in nazadnje s hodom zmečkali. Tako smrt on ni zaslužil. Bil je predober človek. On je bil celi naš ata, nikomur ni storil nič hudega."

Nato pismo opisuje, kako so živeli prej pri njih v Bosni, kako so se vsi skupaj borili za obstanek in kako je njen brat večkrat po par mesecih bivanja pri njih odšel ali v sanatorij, ali v bolnico, ali pa domov. Avtorica pisma nato pripoveduje, da so morali iz Bosne bežati in prišli v Maribor, a njen brat ni mogel za njimi, ker so med tem Nemci mejo zelo strogo začrtali.

Dalje pravi: "V tej vojni smo silno trpeli. Bili smo bombardirani iz dveh stanovanj (nedvomno misli, da so jim bila porušena), tako da danes zopet nič nimamo. Treba je začeti vse znova."

"Življenske prilike so silno slabe, ker je vojna pustila tod strašne posledice. Draginja je velika, cene stalno naraščajo, plače pa v teh okoliščinah ni zdaleč ne zadoščajo. Delavec v tem položaju strašno težko živi, ker vzlic strogim regulacijam življenskega trga družine s svojim zaslužkom ne more vzdrževati." (Tu ima gotovo v mislih črno borzo, kjer so cene veliko višje kot pa so dopuščne dostropne cene.) "Moj mož dela na pošti, a z njegovo plačo ne moremo izhajati. Otrokom je treba kupiti kaj za obleči, zima je tukaj, mi pa še goli in bos. Ko bi mi dali saj vsjo plačo, bi se še kako shajalo." (Torej je nekako tako kot tukaj, da ti vzamejo od zaslužka za davek in zavarovalnine, a tu so vsaj prodajalne založene!) "Da se ta situacija že enkrat uredi, bo že bolje; vsaj upamo tako."

"Blagor se stric Vam tam kjer

VELIKA MESTA se ukvarjajo s problemom, kako pospešiti avtni promet. Kajti sedaj, ko bo avtov spet čedalje več na cestah, povzročajo marsikaj gnečo in nezgode. Gornje je slika ulice v New Yorku, kjer je dovoljeno voziti samo v eno stran in noben avto ne sme ustaviti ob cesti.

ste. Vi pač ne veste, kako je hudo in kaj je vojna in kaj je pomanjkanje... Kaj pa Ti, stric, ne mislite nikdar priti na obisk? Le okorajžite se enkrat, da vidite doma Knafelcevo mlado generacijo. Samo Toneta ne boste več našli. Njega so farji spravili s tega sveta. Ampak tisti far šmihelski, ko je mene s prižnice šimfal, tisti je pa le plačal s svojo glavo. Prav mu je!"

PISMO O RAZMERAH V STAREM KRAJU KOT SO

Chicago, Ill. — Louis Zorko je prejel pismo od svojega strica Antona Janca iz vasi Planina na Dolenjskem, ki mu je bilo poslano po zračni pošti, a je potovalo nad štiri mesece, torej toliko časa, da bi se lahko kretalo precejkrat, če bi bilo poslano po letalu kot je bilo plačano, okrog vsega sveta in še bi ga naslovilence prejel mnogo prej v roke.

Anton Janc je odšel zadnjič iz Amerike v depresiji leta 1930 in enkrat pa je od tu odpotoval nekaj let prej in se znova vrnil. Zivel je v Triadelphiji, W. Va., in bil tam član kluba naše Jugoslovanske socialistične zveze in pa društva SNPJ.

Pismo, kot omenjeno, potuje nad štiri mesece, datirano v Planini 25. avgusta in bilo v več krajih v rokah cenzorjev, tako tudi v Italiji, se v izčrpkcu glasi:

"Dragi Luis! Ravno danes sem prejel tvoje pismo, pisano 26. junija 1945, in ti sporočam, da če ne bi tako dolgo potovalo, me ne bi našlo doma. Prišel sem domov iz pregnanstva namreč z vsjo družino šele pred par dnevi. Kakor vidim iz tvojega pisma, ti ni znano, kaj so Nemci počeli z nami. Naj ti to torej na kratko opišem. Bilo je leta 1941 dne 4. novembra, ko smo imeli že vse pridelke pospravljene. In pridejo vojaki v hišo. Povedali so nam, da smo določeni v internacijo in se naj čim bolj naglo pripravimo na odhod. Dali so mi dve uri časa in v teh dveh urah smo nekaj zasilnih stvari "popokali" skupaj za na pot, kamor bo že držala. Odpeljali so nas v erfurtski lager v Nemčiji.

Ampak to ne samo mene in mojo družino, temveč i druge vaščane. Izselili so vse krško polje, mesto Krško, pa gori do Košanjevice in doli do Save, Skočjana, kar je kranjske strani; Štajersko da po Brežic in Bizeljsko tam do Sotle. Izgnani je bilo iz teh krajev okrog 80.000 Slovencev. Doma smo morali pustiti vse, kar je kdo imel, v "zašeno" pa smo dobili delo v nemških fabrikah in batine od lager-firerjev. Jaz sem pustil doma 80 hektarov vina, težke vole, dve kravi, 10 svinj in pa vse pridelke in vse orodje. Ko pa sem se po osvoboditvi iz nemškega lagerja vrnil domov, nisem dobil drugega kot gole stene. Nobene posede, nobenega orodja ni bilo v hiši. Nobene mi

ze, ne stola, ne ključavnice, pa jih sploh treba ni bilo, ker notri je bilo prazno in večino vrat so potrgali in odnesli, ali pa kurili z njimi. Tako je bilo tudi z okni. Sploh vse uničeno. Po njivah, ko smo se vrnili, je rastel osat; boste več našli. Njega so farji spravili s tega sveta. Ampak tisti far šmihelski, ko je mene s prižnice šimfal, tisti je pa le plačal s svojo glavo. Prav mu je!"

To je iz pisma Knafelsove nečakinje Anice in prav gotovo ni prijetno. Posledice vojnih grozot se bodo tam še dolgo let pozlepe in spomin na prestano trpljenje bo živl na le z vsjo starejšo, temveč tudi z najmlajšo generacijo.

V Nemčiji je nas rešila ameriška armada. Vso čast ji! Z nami so ameriški vojaki občevali kakor z brati. Dali so nam hrane in prostost. Rekli so nam, da nas bodo oskrbeli tudi z obleko. A ko je prišla, so nas poslali na pot domov in obljubili, da nam bodo blago tja poslali. Ko to pišem (28. avgusta) ga še nisimo prejeli. Upam, da boste tam povprašali, kaj je s tistim ameriškim blagom, ki je bilo nam namenjeno.

Tu sta krški in brežiški okraj najbolj prizadeta. Drugje, če je pogorela ena vas, je druga cela, tukaj so pa vse uničene.

Vem, da te bo zanimalo, kaj so Nemci nameravali s temi našimi kraji. Ko so nas izgnali brez vsega, so naselili sem nemške Kočevarje, dalje Nemce iz Besarabije in Bolgarije. Ampak ne da bi delali kakor smo mi. V vsako vas so jih poslali le določeno število, kar pa je Slovencev ostalo, so jim morali delati, drugim, izgnanim, pa so Nemci pojedli kar so morali izgnanci pustiti. Ti pritepeni Nemci niso hoteli delati, za drva pa so rabili naše sode, vozove in sploh vse, kar je bilo lesenega. Kar niso pokurili, prodali ali pa odnesli, so sežgali. Ko smo se vrnili iz jetništva, ni bilo nikjer nič.

Pisal bi ti tudi kako smo živeli v Nemčiji, a to je cel roman in to pismo je že itak dolgo, torej o življenju in izgnanstvu več drugič."

V ostalem delu pisma pripoveduje Anton Janc o svojih vtisih, ki jih je dobil ob vrnitvi o novi jugoslovanski vladi in pa o neredu, ki je bil takrat nedvomno velik — saj so nemške čete šele nekaj prej odšle, oziroma zbežale in ni bilo nikjer nobene prave urejene oblasti več. Janc pravi, da v teh okoliščinah ni bilo niti doma vse tako kot bi se od poštenih oblasti pričakovalo, a je izrazil upanje, da čim se dežela uredi, da bo boljše. Jančev pismo je slo skozi jugoslovansko cenzuro, kar pomeni, da ga vzlic precej strogemu kritiziranju takratnih razmer jugoslovanski cenzorji niso vrgli v koš,

ampak ga pustili skozi takšno kot je bilo napisano.

Sploh je to pismo eno izmed najboljših, ker pove brez ovinkov to kar avtor misli. In cenzura mu je dala to pravico. Pismo ima tudi žig italijanske in zavezniške vojaške cenzure.

VESELJE OB VRNITVI SINOV

Linden, N. J. — Leto 1945 je zatonjeno, voščila so pozabljenja in svet dela ter trpi dalje. Doživeli smo v minulem letu velikanske dogodke, tako velike, da jih na milijone ljudi ni moglo pravilno pojmovati. Predvsem, bilo je konec vojne. Strašne grozote so bile izvršene v nji.

Pa je prišlo do kapitulacije sovražnika in naši fantje se povračajo domov. Mnogi zdravi, nekateri uničeni fizično in duševno.

Srečni so svidenja veseli, drugi vidijo pred sabo le svoje pohabljenе ude in uničene nade.

Tony Tomšič iz Oaklanda piše, da sta se mu vrnila nazaj z bojišč oba sina. In ob enem podudarja, da čeprav on ne sme piti, ima v svoji kleti na razpolago dovolj rujnega (vinca). Tako reč je dobra pri hiši. Tam je to lahko, ker raste trta menda vsenaokrog po "zlati" ali pa po "solnčni" Kaliforniji.

Tam, kjer smo mi doma, je bilo vedno dosti grozdja, vina in žganja, čeprav je kaj drugega manjkalo. Naša vinska gora je bila v zorečih solnčnih dneh vedno obložena z grozdem. Zato je bilo v Semicu, kar se tega tiče, jako lepo. Saj veste, Semic je v Belokrajini.

Slovenija je v vojni veliko trpela — v resnici strašno hudega je prestala in morda tudi njeni vinogradi in njene kleti. Brat je brata izdajal. A so vendar zmagali tisti, ki so se borili proti okupatorjem. Res so prelivali kri po krivdi izdajalcev. In še celo cerkve so slednjim pomagale, sedaj pa tarnajo. Namreč duhovniki v njihovem imenu. Takrat jim ni bilo nič proti ubijanju, sedaj pa očitajo silo tistim, ki jo niso začeli, namesto da bi krivdo zvrnili na firerja in dučaja, katerim so služili.

Ampak partizani so le zmagali. Tudi dva moja mlada nečaka sta služila pri njih in padla za svojo domovino. Čast njima!

Prej sem omenila, da se v oboji vračajo. Ko sem to pisala — 31. decembra — sta mi brzojavila dva sinova, eden iz San Franciscu, drugi iz Seattle, Wash., da sta se z bojišč v Aziji srečno vrnila. Naš mlajši pa je še na Japonskem. On je na Pacifiku že tri leta, od kar služi v mornarici. Mnogo noči sem prečula v skrbih, da-li se vrnejo. Tri leta sem se bala zanje in zmerom nanje mislila.

Agnes Pasarich.

IZ AVTNEGA MESTA

Detroit, Mich. — Odbor našega kluba za to leto je sledeči: Anna Klarich, tajnica-blagajnik; Math Urbas, zapisnikar; Anton Anžiček, organizator. Nadzornici za pregledovanje knjig sta Mary Potochnik in Julia Menton. Zastopnika kluba pri SND sta Rudolf Potochnik in Martin Menton. Zastopnik kluba pri SDD je Anton Anžiček. Knjižničar je Joseph Menton. V pevskem zboru "Svoboda" je klubov zastopnik Rudolf Potochnik.

Naš klub ima sedaj malo članov in tudi priredb nima kakor nekoč. Toda se še močno drži. Tako je lani tudi iz svoje blagajne pomagal, ne le z aktivnostmi svojih članov. Od kar je nastal SANS, mu je ta klub prispeval iz svoje blagajne nad \$100, kar je s strani male organizacije mnogo, za ruski relief je dal \$31.80, plačuje vsako leto članarino Prosvetni matici in da je vse to mogoče, gre zasluža članstvu, oziroma vsem tistim, ki prispevajo prostovoljno v blagajno.

N. pr. s. Benedict. Ker na seje ne utegne, pa pravi, bom z desetom pomagal in ga odda v klubovo blagajno. V letu 1945 je to dvakrat storil. Hvala ti, Peter, z željo, da boš dobro uspeval tudi v bodoče.

V letu 1945 sta nam premislila dva dobra člana, John Berling in maju in Leo Junko pa v decembru. Ker sta oba bila zelo

delavna in vršila važne vloge v naših aktivnostih, ju ne bo mogoče nadomestiti, Ostaneta nam za zmerom v častnem spominu.

Ameriški družinski koledar boste letos v Detroitu dobili, kadar ga prejmemo, pri našem znanem agitatorju Josipu Koršihu. Pojdite mu na roko, da se bo vse izvode razpečalo.

Sedaj pa hvala članom in članicam, ker so mi šli v času mojega tajnikovanja tako lepo na roko.

Sodelujmo z novo tajnico kolikor najboljšje zmoremo, na so-mišljenike pa apeliram, pristopite v klub, da tako z vašimi močmi dobi svoje nekdanje življenje.

Math Urbas.

V SPOMIN MARY SVETLIKOVI

Chicago, Ill. — Začudil sem se, ko sem čul, da so Mary Svetlik odpeljali v bolnišnico in da je nevarno bolna. Zdelo se mi je, da ni bilo še dolgo tega, ko sem jo videl v Blue Island Ave. kjer poulične železnice, kjer sem jo že tolikokrat srečal. Delala je v zgradbi železnice Burlington pri postaji Union vsak dan od štirih popoldne pa včasih do 11. zvečer in dalj, kolikor je bilo pač dela. Jaz pa sem se ob poznih večernih urah vračal z dela v tiskarni. Pa jo vidim v gnečji — med deseto zvečer in do ene ponoči je in karah omenjene proge vedno gnečja. V tistih par urah se ženske vračajo iz "downtowna", kjer čistijo pode in sploh kar treba, z dela domov in govore o vsem mogočem. Brni kakor v panju. A med njimi sedi ženska s Prosveto v roki in bere. Bil je v klopi ravno prostor in prisedem: "Halo Mary! Bereš, bereš?" — "Da, saj drugače nimam časa. Tudi Proletarca imam s sabo, pa sem ga brala na delo grede."

Ko sva dospela po 26. cesti do Lawndale Ave., bilo je čez polnoč, je bilo kakor iz škafa. Do doma ji je bilo nad dva bloka. "Kako boš prišla domov v tej plohi," sem vprašal tjavendan, ker blok pozneje sem imel jaz isto nalogo.

"O, imam Tribuno s sabo, sem jo pobrala v uradu, pa si bom glavo pokrila z njo." Gledal sem jo in mislil, kako je ljudem usojeno delati za vsakdanji kruh v vsakem vremenu, in ure za delavnik pa ti drugi odločijo. Delala je za omenjeno družbo 17 let.

Mrs. Mary Svetlik je bila ob svoji smrti stara 60 let. Zbolela je težko lanskega septembra. V Ameriko je prišla leta 1910. Z možem Tomom Svetlikom sta se preselila v Chicago iz pennsylvanskijskega premogovniškega kemp leta 1928 iz Avelle. Veliko sta poskusila radi stavk, radi kriz in brezposelnosti in imela sta šest otrok. Eno leto sta poskusila v Clevelandu, šla nazaj med premogarje in ker tam dela ni bilo, sta prišla omenjena leta v Chicago in si tu dobila zaslužek. Mrs. Svetlik je bila rojena v vasi Račevci pri Sv. treh kraljih na Notranjskem. Bila je napredna, delavna ženska. Bila je članica kluba št. 1 JSZ, društva Pioneers SNPJ in društva Liberty Bell ABZ. V našem uradu se je oglasila, kadar je prišla plačevati vstopnice, ali naročnino. Vselej se je prijateljsko nasmehnila, kajti bila je zares prikupne narave, da jo je vsakdo, ki jo je poznal, spoštoval in rad videl.

Pogreb se je vršil 2. januarja na Woodlawn, kjer je bila upepeljena, kakor je želela. Vodil ga je pogrebnik Louis Zefran. V kapeli sta govorila ob njeni krsti John Gottlieb od društva ABZ in Donald J. Lotrich od društva SNPJ, v kapeli na pokopališču pa Chas. Pogorelec v

imenu kluba JSZ in John Rak od SNPJ.

Imela je vencev v pogrebni-kovi kapeli vse naokrog in ob zadnjem slovesu je bilo v nji polno prijateljev in prijateljic Svetlikove družine.

Tako je šla iz naših vrst spet ena rojakinja, doma iz starega kraja, ki se bolj in bolj redčijo. Delala je vse življenje in se poslovlila od vseh z zavestjo, da je za otroke storila vse kar delavska mati zmore, in da je bila ob enem z dušo in srcem tudi v našem delavskem in družbenem gibanju. Castem ji spomin! So-progu Tomu, otrokom in sorodnikom iskreno sočutje. —Z.

S SEJE KLUBA ŠT. 1 JSZ

Chicago, Ill. — Na letni seji kluba št. 1 JSZ dne 28. decembra SDC so navzoči razpravljali o razpih zadevah in podana so bila poročila tajnika in odsekov. Dne 30. novembra je klubova blagajna znašala \$177.80. Ob enem poseduje klub večino delnic Slovenskega delavskega centra. Vsi klubovi člani so upravičeni te delnice zastopati na občini zborih SDC. Prihodnji občni zbor se vrši dne 31. januarja.

V razpravi glede naše minule dramske priredbe je bilo izražano mnenje, da je bila premalogo oglašana, kar je vzrok, da udeležba ni bila večja. Društvo "Sloga" št. 16 SNPJ v Milwaukeeju vabi, da bi na njihni slavnosti ponovili igro "Hiša gospoda Harringtona". Bilo je predlagano in sprejeto, da se odzovemo.

Klub ostane v Prosvetni matici z isto članarino kot dosedaj, namreč po \$2.50 na mesec. Razpravljalo se je tudi o referlni akciji, namreč o sedanjem zbiranju obleke v pomoč našim ljudem v starem kraju. Bilo je odobreno, da se da dvorano v Centru v ta namen dva tedna brezplačno nida pomagamo.

Odbor kluba za to leto je sledeči: Chas. Pogorelec, tajnik-blagajnik; Angela Zaitz, zapisnikarica. Nadzorni odbor: Fred A. Vider, Filip Godina in Frances Rak.

Dramski odsek: Milan Medvešek, Joško Oven, John Rak, Louis Zorko in Frank Zaitz.

Prosvetni odsek: Louis Beniger, F. A. Vider in F. Zaitz.

Knjižničar Chas. Pogorelec. Organizator Frank Zaitz in John Turk za North Side.

Zastopnika v združenem odboru jugoslovanskih Amerikan-cesv sta Milan Medvešek in Frances Vider.

Angela Zaitz, zapisnikarica.

ATOMSKA "ENERGIJA" ZAPOLUJE MNOGO DELAVCEV

Med vojno je bilo v laboratorijih in v delavnicah za produkciranje atomskih bomb zaposlenih v tej deželi nad 70.000 delavcev. Sedaj jih je 70.000, a njihovo število bo znizano na 35 tisoč. Toliko delavcev bo namreč pri produkciranju "atomske energije", oziroma atomskih bomb, stalno uposlenih tudi v "mirnem času".

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

ARE YOU IN NEED OF
\$1000 - - \$2000 - - \$3000
TO AVOID THE SALE OF YOUR PROPERTY
Write or telephone
D. L. KRUEGER
111 WEST WASHINGTON STREET
Central 5225

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Kampanja za otroško hrano

V soboto 15. januarja se prične po celi Ameriki kampanja za zbiranje hrane in živeža za jugoslovanske otroke. Trajala bo dva meseca in pol in se zaključuje 31. marca. Kampanjo vodi Ameriški odbor za jugoslovanski relif, pod katerim imenom sedaj posluje naša pomožna akcija. Mrs. Eleanor Roosevelt je častna predsednica tega odbora.

Lakota v Jugoslaviji je splošna, toda najbolj prizadene otroke, ki rabijo boljše hrane za razvoj svojega telesa. Poročilo iz Vlasenice pravi, da dobivajo tam otroci hrano le vsaki drugi dan. V okoliščini Sabca v Srbiji ima najmanj 12.000 otrok kostno jetiko vsled slabe prehrane. Mnogo jih je popolnoma oslepel zaradi nezadostnih vitaminov. V Jugoslaviji je 9 odstotkov otrok brez doma in med njimi je umrljivost skoraj neverjetno visoka — 80%. Medtem ko si odraslo prebivalstvo pomaga kolikor pač more z domačimi pridelki, ne more nadomestiti onega, kar je pokral ali uničil sovražnik. Toda otroci so prvi, tega se zavedajo moški in ženske. Za te mora priti pomoč od drugod, kjer je največ — iz Amerike.

Za časa naše kampanje za otroke moramo pomagati vsi. Zbiramo konzervirano hrano in trpežni živež ter pošiljamo vse v skladišče v New York (161 Perry Street, New York, N. Y.) v čim večjih količinah.

"Vsi otroci so 'naši'", je dejala Mrs. Roosevelt, ko je sprejela častno predsedništvo našega odbora. "Ali nas ni vojna naučila, da je blagostanje naših lastnih otrok tesno povezano z usodo otrok borbeno Jugoslavije, Rusije, Grčije in drugih naših zaveznikov? Nekoč bodo današnji otroci delali skupaj z jugoslovanskimi za boljše, srečnejši svet. Ali ni zbiranje otroške hrane za jugoslovanske otroke dober način za pričetek bodočega prijateljskega sodelovanja?"

Slovenija in bodoče mirovne pogodbe

V smislu zaključka moskovske konference imajo do 1. maja biti sestavljene mirovne pogodbe za razne evropske države, ki so se borile pod zastavo osišča. Med njimi so tudi Italija, Avstrija in Ogrska, ki mejijo na Slovenijo. Da se uresniči tisočletna težnja slovenskega naroda, kakor tudi aspiracije njegovih sinov v Ameriki, morajo potom teh mirovnih pogodb biti vrnjeni federativni Sloveniji vsi kraji, kjer so kompaktno naseljeni Slovenci in ki danes še ne spadajo pod Jugoslavijo. To ne velja samo za slovenske Primorje, Trst, Gorico in Istro, temveč v isti meri tudi za slovenski Korotan, za del slovenskega Štajerja pod Avstrijo ter za Rabske Slovence na Madžarskem.

Če pogledamo zemljevid, opazimo med severno jugoslovansko mejo v Prekmurju in med reko Rabo na Madžarskem kakih 100 štirjaskih kilometrov ozemlja, kjer živijo Rabski Slovenci. Ogrji jih nazivajo Raba-tot. Ta del Slovenije silno propada pod Ogrsko. Ljudje se žive največ z izseljeniški zaslužki iz Amerike, kamor so se moški izselili. Zene vzdržujejo domove. Porabski Slovenci so tudi organizirali osvobodilni odbor in zaprosili jugoslovansko vlado, da se potegne zanje in jih sprejme v jugoslovansko republiko. Imena nekaterih slovenskih krajev v tem pozabljenem delu Slovenije so: Slovenska vas, Stefanovi, Otkovci, Ritkarcovi, Rudinci, Mali Dolenci, Matjašovi, Rogošovi, Grilinci, Šalovci, Dankovci, Prosenjakovci, Rakičani, Ivanjci, Petkovci, Copinci, Sakalovci, Zevnavci, Veričaji in druge.

Po mirovni konferenci leta 1918 je ves ta kompaktno slovenski teritorij bil oddeljen Madžarski, in s tem je bila preprečena vsaka možnost za "slovenski koridor" med Jugoslavijo in Čehoslovaško. Na ta način so se tudi povezali Nemci in

Madžari na zgodovinsko slovenskem ozemlju. Ti kraji niso gospodarsko odvisni od Ogrske, pač pa od jugoslovanskega ozemlja proti jugu. Vsled tega se je celo madžarska manjšina izrekla za pristop v Jugoslavijo. Ali bodo njihove želje upošteevane in izpolnjene, ko bo izdelana mirovna pogodba za Madžarsko?

V trikotju, ki ga dela reka Mura, ko doseže jugoslovansko mejo v Prekmurju, leži obširni del pristne slovenske zemlje, katero je prva mirovna konferenca oddelila Avstriji. S tem postopanjem je Slovenija izgubila Radgono in kos Prekmurja. Tudi ta del zelenega Štajerja in pestrega Prekmurja mora spadati Združenji Sloveniji.

Na Koroškem so bili Slovenci glavna tarča nemškega nacizma in avstrijskega šovinizma. Koroški Slovenci so se tudi na svoji zemlji prvi postavili Hitlerju po robu in v osvobodilni borbi utrpeli velike žrtve. Celotna demokratična Avstrija so se pred svetom postavljali s "svojimi partizani na Koroškem", dasi so dobro vedeli, da so to bili koroški Slovenci, katere je organizirala slovenska Osvobodilna fronta in ki so se borili za svojo bodočnost pod Jugoslavijo in ne pod Avstrijo.

Tragedija "demokratičnega" plebiscita na Koroškem l. 1920 je za premnoge ljudi že pozabljena reč. Ne za Korošce, ki so proti svoji volji bili priključeni avstrijski republiki in tako postali ločeni četrto stoletja od ostalega slovenskega naroda. Koroški plebiscit je bila ena največjih fars v zgodovini slovenskega naroda. Celotna Avstrija so priznali zadnja leta, da je bil rezultat volitev zagotovljen v prid Avstrije čim je bila napravljena meja med volilno cono A in cono E, da ne omenjamo umetne propagande proti Jugoslaviji, ki so jo med volilno kampanjo pomagali širiti takozvani "zavezniki". Načrt za plebiscit je doledal, da se južna Koroška razdeli v dva dela. Narod naj bi odločil potom volitev, kam hoče spadati — pod Jugoslavijo ali pod Avstrijo. Pogoj za volitev v severni cono B je bil, da voli narod le v slučaju, če bo Jugoslavija večino v južni cono A. Zavezniška komisija pa je skrbno gledala, da so pod cono A prišle večje nemške vasi, ki so volile za Avstrijo ter tako odtehtale tisti del slovenskih volitev, ki niso nasledili protijugoslovanske kampanji in so volili za Jugoslavijo. Rezultat je bil 54% za Avstrijo in 46% za Jugoslavijo. Veliko število Slovencev v cono B pa sploh ni imelo priliko glasovanja, ker je plebiscit v njihovem delu avtomatično odpadel. Koroška dežela, "najlepši nakit Jugoslavije, njen diadem, njena krona", kot so vzklicali poetični Ljubljancje, pa je ostala v nemškem morju.

Kot pred 25. leti, tako tudi danes tulijo volkodlaki po slovenskem Korotanu. Jugoslovanska osvobodilna vojska se je morala umakniti iz tega osvobojenega ozemlja na povelje "zaveznikov", ki so slučajno isti kot leta 1920 — Angleži. Slovenske ljudske oblasti so bile razpuščene, narodni voditelji odtirani v ječe ali izgnani čez mejo, narod pa izročen v roke istim avstrijskim fašistom, ki so pod Hitlerjem nosili kljukasti križ na rokavu, danes pa angleško rokavnico.

Ves slovenski Korotan mora biti vrnjen njeni materni deželi Sloveniji. Avstrijski manjšini se obeta pod Jugoslavijo boljše garancije za svobodno narodno, kulturno in politično življenje, nego je more pričakovati zopostavljena slovenska večina pod Avstrijo, broječa do 120.000 ljudi.

Najvažnejše pa je vprašanje slovenskega Primorja, kjer je treba upoštevati do 650.000 Jugoslovancev, ki so bili od 1918 pod Italijo. Italijanska propagandna mašina, v katero pridno prilivajo olje tudi Slovanom neuklonjeni Amerikanci, se trudi na vse kriplje, da bi zavezniki svet pozabili na Mussolinija in njegove črnosrajčne morilce slovenskega naroda v Primorju in v naprednem delu Slovenije.

VETERANOM, ki so oslepili v vojni je vlada pripravljena pomagati, da se izuče poklicne, kakršnim so najbolj prilagojeni, ali pa tudi novega, ako imajo za to potrebno nagnjenje. Stroške plača država in pomaga se jim tudi po izučitvi. Gornje je veteran William Hughes, ki je oslepel v vojni kampanji v Normandiji. Sedaj je lastnik prodajalne raznih drobnic v Philadelphiji. Star je 31 let. Za svoj novi posel se je izučil v zvezni vojaški bolnici.

Na vsak način hoče prikazati Italijo za "demokratično" državo, ki je "toliko prispevala" k skupni zavezniki zmagi, da bi morala dobiti prostor pri mirovni mizi. Toda vzlic vsemu prizadevanju, da bi svet videl danes le sedanjo Italijo in ne ono, kakršna je bilo komaj pred par leti, ko je vse drvelo za Il Dučejem, se slovenski zastopniki pri izdelovanju mirovne pogodbe za Italijo ne bodo dali preslepiti.

Zakaj bi te tujec še vedno tlačil suženjsko? Slovan bo zdaj gospodaril nad svojo zemljico!

Slovenski narodi hočejo biti zaslišani in spregovoriti o svoji pravici do meja, ki bodo njihovo ljudstvo vezale v bodoče in ne razdvajale. Teh pravic jim ne more nihče zanikati niti ne odvzeti, kajti plačal je za nje s tisočletnim suženjstvom, neizmernim izkoriščanjem in tiranijo zemljelačnih tučev, ki so hlepeji po slovenski grudi. Te pravice si je Slovan priboril v borbi za svojo svobodo in v tej borbi je utrpel take žrtve, kot nikoli prej kaka druga rasna skupina. In med temi slovenskimi narodi je tudi slovenski, ki je v svoji štiriletni borbi dokazal svojo pravico do življenja in do zemlje, ki mu bo dajala to življenje. Kdor je pošten, mu bo pomagal, da se mu odvzeta zemlja povrne.

Mirovne pogodbe za Italijo, Avstrijo in Madžarsko bi morale vzdržati slovenske zahteve in slovenske pravice.

Nova čast za Louis Adamiča

Radi svojega prispevanja k literaturi je Sansov častni predsednik Louis Adamič bil izvoljen za častnega člana družbe International Mark Twain Society. Drugi častni člani te družbe so Booth Tarkington, Eugene O'Neill, Upton Sinclair, Albert Einstein, H. G. Wells, Winston Churchill, Carl Sandburg, Willa Cather in Archibald MacLeish. K temu odlikovanju mu tudi članstvo SANSa iskreno čestita.

SANSove aktivnosti v naselbinah

V soboto 19. januarja: Shod in predvajanje filmov v St. Louisu. Govori tajnik SANSa Mirko Kuhel.

V nedeljo 27. januarja: Shod in predvajanje filmov v Pittsburghu pod okriljem Federacije društev SNPJ in SANSovih podružnic. Govori Joško Oven in drugi.

V nedeljo 3. februarja: Občni zbor SANSovih podružnic v Brooklynu in kazenje filmov.

V nedeljo 24. februarja: Shod in kazenje filmov v Springfieldu, Ill.

Med 13. in 18. januarjem se vrši v Clevelandu serija prireditvev, shodov, kazenje najnovejšega filma iz Slovenije itd. v korist Rdečega križa Jugoslavije. Govoril bo dr. Neubaur, ga. Kraigherjeva in drugi. Vrši se pod avspiciji SANSovih podružnic v Clevelandu, Collinwoodu in Euclidu, Progressivnih Slovanov in drugih naprednih organizacij.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Krog nas žive ljudje iz vseh stoletij, tako iz bodočih kakor iz davno minulih: kulturna zgodovina na cesti.—Roda Roda.

Eogatini v Nemčiji imajo investicije dobro zaščitene

(Nadaljevanje s 1. strani.) mokrაციj naklonjen kroge. Našim višjim uradnikom, ki so upravitelji ameriške vojske vlade v svojem delu rajha, ali pa v skupnih zavezniskih odborih, roji namreč samo nevarnost komunizma po glavi. In s tem strah, da Nemčija potem ne bo več kapitalistična.

Russell Nixon o vzrokih izstope

Tako se je Američan Russell Nixon, ki je v komisiji za raziskavanje nemških investicij v inozemstvu odločil, da se poslovi iz službe, češ, da jo pod pritiski vplivnih ameriških krogov in vsled napačne taktike našega državnega departamenta ne more vršiti tako kakor on smatra, da bi bilo prav in pošteno za zavezniški stvar in proti nacizmu.

Ampak ker on ni udaril po Rusiji in komunizmu — takozvanem, kakor je nedavno bivši ameriški poslanik pri kitajski vladi gen. Hurley, v javnosti vsled svojega odstopa ni dobil zadosti pozornosti. Namreč v tisku in v radiu ne. A dejal je, da naši ljudje, plačani iz zvezne blagajne, delajo na tem, da se nemške investicije v inozemstvu, največ v "nevturalnih" deželah, ki znašajo po njegovem računu okrog pet milijard dolarjev, ohrani za Nemčijo, namesto da se jih bi zaplenilo in dalo za vojno odškodnino deželah, ki jih je Nemčija opustošila.

Vzrok, da se to ne bo zgodilo je, ker je namen našega kapitalizma rešiti nemški kapitalizem kakor ga oteviramo na Japonskem in podpiramo Ciang-Kaišeka, da se Kitajsko obvaruje za "free enterprise".

Tak je položaj po svetu. Boj je med izkoriščevalci in izkoriščanimi. Prvenstvo imajo še vedno prvi, ker je pretežni del svetovne politične, ekonomske in oborožene sile v njihovih rokah.

Ameriška vlada gradi novo špijansko omrežje

Zed. države v mirnem času niso imele velikega omrežja špijnov po svetu, a po vojni se je vlada odločila zgraditi špijansko službo, ki bo segala v vse kraje po svetu. Kontrolo nad njo bo imel državni department.

Norčeva vest je vedno čista. — Roda Roda.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.) dnevih. Ko je bilo rajanja konec, je predsednik Truman ljudstvu povedal, da bo moralo v tem letu skozi mnogo negotovosti.

Vsi glavni sotrudniki Ameriškega družinskega koledarja, Majskega glasa in Proletarca v starem kraju so bili med vojno aktivni v osvobodilni borbi, posebno v podtalnem tisku, o katerem je v koledarju izredno zanimiv spis. Ti naši sotrudniki so Angelo Cerkvanič, Mile Klopčič in Tone Seljskar. V prejšnji Jugoslaviji sta bila posebno lednja dva preganjana in bila v ječah. Ker smo tem in nekaterim drugim Proletarca posljal v pismih, potem ko je bil prepovedan, so uvedli pri vseh policijsko hišno preiskavo. Seveda ponoci. Udru v stanovanje in prebrskajo vse ter izprašujejo ter beležijo. Vsi trije so se pristevali k socializmu, a dolžni so bili komunizmu, kar je sedaj povsod v običaju, če si delaven za socializem, namesto proti Rusiji. Omenjeni in pa Golmajer iz Beograda so nam obljubili za letošnji koledar gradija, a če upoštevate, da so nekatera pisma naših ljudi potovala v Ameriko nad 5 mesecev, je razumljivo, da je spise še težje dobiti ob času, ako jih cenzorji kje že prej ne zmečejo proč.

V Sarajevu so obsodili v smrt dva katoliška duhovnika, ker sta delo bivših Pavelčičevih "ustaveč" nadaljevala sedaj, pod označbo "križarjev". Tudi slovenski "domobranci" so si ob zatonu Hitlerja spremenili ime, da bi v uselih zaveznikov bolj mikavno zvenelo. Poleg teh dveh duhovnikov je bilo obsojenih pet drugih duhovnikov in nekaj nun, ki so tvorili odbor "križarjev" za Bosno in Hercegovino ter za del Hrvatske. Dobil so zaporne kazni, 19 drugih pa je bilo obsojenih na prisilno delo. To so posledice vojne. Tisti, ki so bili s Pavelčičem, so si nadeli ime katoliških križarjev, ker vedo, da grehov, ki so jih storili pod Pavelčičem-Hitlerjem in Mussolinijem režimom hrvaškemu narodu v škodo, v očeh Titove in nove zagrebške vlade ne bi mogli oprati, pa so se odločili za desperatno dejanje. Vzelo bo leta, predno postane v ondotnih in drugih evropskih mestih in vaseh življenje spet normalno in ko boš spet lahko šel v gozd brez nevarnosti za življenje.

Ameriški vojaki v Avstriji se smejo po nedavnem odloku poročiti z avstrijskimi dekleti, a ne pa še v Nemčiji. A poročajo, da jim ženske družbe v Nemčiji vzlic temu ne manjka. Kdor hoče, jo ima menda v izobilju, na veliko jezo nemških fantov.

V filmski koloniji v Hollywoodu so se na božic v neko igralnico (gambling house) prikradli roparji in odnesli \$75.000. A rop ni hotel nihče naznaniti, da ne bi prišle številne filmske "zvezde" obeh spolov, ki so bile tedaj v igralnici, "v publicitetno nepravne sorte". No, ker se je o ropu vseeno susljalo, je prišel glas o njemu tudi do šerifa in tako je bilo tam nato veliko take publicitete, kakršne si "zvezde", ki na filmih igrajo svetnike in svetnice, slabe in dobre ljudi, tolovaje in poštenjake, nikdar ne žele. Kajti kolonija filmskih zvezd v Hollywoodu je že itak razkričana za

nekako Sodomo in Gomoro.

Dva naša vojaka sta imela silno nesrečen povratek. Eden, ki je po šestih dneh voznje z letali prišel domov v Detroit z Japonskega, je dobil svojih pet otrok zgorelih in enaka nesreča se je zgodila blizu Chicago. Namesto veselega svidenja je dobil tudi ta vojak hišico v pepelu, svoje štiri otroke zgorele in ženo v hysteriji in tugobi. To je bilo v obeh krajih o božičnih praznikih. Ljudje so o tem brali kot se sploh berejo novice. Tugoba zadene človeka šele kadar se kaj hudca pripeti v njegovi hiši, neareče drugih pa so mu le vsakdanja povest.

Carter združenih narodov odobrilo 45 dežel

Carter združenih narodov, oziroma ležel, je do prve polovice decembra odobrilo že 45 držav. Poslednje med njimi so Panama, Etiopija, Bolivija, Venezuela, Guatamala in Norvežka.

Marsikomu, ki žrtvuje svoje življenje resnici, ostane še tu in tam kaka urica za laž. — Roda Roda.

V tujski legiji dobilo zavetje mnogo fašistov

Neki italijanski žurnalst v Alžiru je svojemu listu v Rim poročal imena Mussolinijevih pomočnikov, ki so po kapitulaciji Italije pobegnili in se vpišali v slovito francosko tujsko legijo. Med njimi je eden najožjih Mussolinijevih sodelavcev Giuseppe Botai. Isti poročevalec pravi, da se je vpisalo v tujsko legijo tudi veliko nacijev, ruskih belogardistov in reakcionarnih poljskih častnikov.

Kdor se svoje prošlosti kesa, se bodočnosti boji.—Roda Roda.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na črnu in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

Catalog of English Books

Outstanding Books Well Worth Adding to Your Permanent Library.

Never forget that through reading well selected books you continue your education from where it ended with the last day of school.

Reading broadens your outlook upon life, and enlarges your scope of knowledge. Don't neglect this important part of your life.

American Outpost. By Upton Sinclair. A book of reminiscences, (cloth) \$1.50	Mountain City. A novel by Upton Sinclair, (cloth) 1.50
American Communism. (James Oneal.) A history of the origin and development of the American Communist movement, (cloth) 1.25	My America, 1928-1938. By Louis Adamic (cloth) 3.75
America's Way Out. (Norman Thomas.) A program for Democracy, (Cloth) 2.00	My Native Land. By Louis Adamic, (cloth) 3.75
Anarchism and Socialism. (G. Plechanoff), (cloth)60	Native's Return. By Louis Adamic, (cloth) 2.75
Ancient Society. (Lewis H. Morgan.) Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization, cloth 1.15	Nation of Nations. By Louis Adamic, (Cloth) 3.50
Brass Check. By Upton Sinclair, A study of American journalism, (cloth) 1.00	No Pasaran, A Story of the Battle of Madrid by Upton Sinclair25
Between Two Worlds. A New Novel by Upton Sinclair, 859 pages, (cloth) 2.50	Oil. A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world-struggle. By Upton Sinclair, (cloth) 1.50
Cradle of Life. The story of one man's beginning. A Novel by Louis Adamic, (cloth) 2.50	Profits of Religion. A study of super naturalism as a source of income and a shield to privilege. By Upton Sinclair, (cloth) 1.50
Cry for Justice. An anthology of the literature of social protest. By Upton Sinclair (cloth) 1.50	Physician in the House. For Family and Individual Consultation. By J. H. Greer, M. D., (cloth) 1.50
"Debs, His Authorized Life and Letters." (David Karsner), (cloth)75	Republic of Plato. By Alexander Kerr, LITT. D., (cloth) 1.50
Debs and the War. His Canton Speech, his trial and imprisonment25	Roman Holiday. (Upton Sinclair.) America since the World War—the Roman republic; after the destruction of Carthage—how much alike were they? (cloth) 1.50
English-Slovene Reader. By Dr. F. J. Kerp, (cloth) 2.00	Robert's Rules of Order. Revised, By Henry M. Robert, (cloth) 1.50
End of the World. (Dr. M. Wilhelm Boelsche), (cloth)60	Struggle Between Science and Superstition. (A.M. Lewis), (cloth)60
Evolution of Property from Savagery to Civilization. by Paul Lafargue, (cloth)60	Science and Revolution. (Ernest Untermann), (cloth)60
Ethics and the Materialist Conception of History. By Karl Kautsky, (cloth)60	Social Evil, It's Cause, Effects, and Cure. by J. H. Greer, M. D., (paper)40
From Many Lands. By Louis Adamic, (Cloth) 3.50	The Social Revolution. (Karl Kautsky), (cloth)60
Grands Sons. The Story of a man's love for his country and his search for the American Ideal. A Novel by Louis Adamic, (cloth) 2.50	Two-Way Passage. By Louis Adamic, (cloth) 2.50
Goslings. A study of the American schools. By Upton Sinclair, (cloth) 1.50	They Call Me Carpenter. (Upton Sinclair.) A tale of the Second Coming, (paper)75
Hundred Per Cent. By Upton Sinclair, A story of a patriot, (cloth) 1.50	The Wet Parade. (Upton Sinclair.) A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years (cloth) 1.50
Jungle. A novel of the Chicago Stockyard, by Upton Sinclair, (cloth) 1.50	Trinity of Plunder. A cheerful slam at rent, interest and profit. By August Clessenss25
Karl Marx Biographical Memoirs by Wilhelm Liebknecht, (cloth)60	Vital Problems in Social Evolution. By A. M. Lewis, (cloth)60
King Coal. A novel dealing with the strike of Colorado Coal Miners, 1913-14, By Upton Sinclair, (cloth) 1.50	Walls and Bars. (Eugene V. Debs.) The story of Deb's life in prison, (cloth) 1.25
Laughing in the Jungle. By Louis Adamic, (cloth) 3.00	What's Your Name? By Louis Adamic (cloth) 2.50
Law of Biogenesis. By J. Howard Moore, (cloth)60	Witchcraft Trial in Moscow. Friedrich Adler10
Life and Death. A Study in Biology. By Dr. E. Teichmann, (cloth)60	Workers in American History. By James Oneal25
Mammonart. An essay in economic interpretation. By Upton Sinclair, (cloth) 2.00	World's End. A novel by Upton Sinclair, (cloth) 2.50
Money Changers. By Upton Sinclair. A novel of Wall Street and the panic of 1907, (cloth) 1.50	Yerney's Justice (Ivan Cankar.) Translated by Louis Adamic. A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Jugoslovia has produced, (cloth)50

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172—7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNLJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

VETERANS ARE WORKERS NOW

Returning veterans have told us stories that reveal a studied effort on the part of somebody to turn soldiers on the battle lines against workers on the home front.

However well such a scheme may have succeeded while the soldiers were in uniform, we are now certain that the G.I.'s will not be back home very long before they come to realize that they were being made the victims of vicious and unfounded propaganda.

From observation and association we have been reassured. The worker and the soldier will not be divided because the soldier becomes a worker very soon after he doffs the uniform and dons civvies.

Today workers who were carrying arms only a month ago are coming to realize that their future lies with their fellow workers. They are hunting jobs, living on wages that get them nowhere, searching for homes that are not to be found and going on strike. They know that they can get no farther ahead than their fellow workers and they are quickly catching on to the fact that their best defense under present conditions is their labor organization.

There is, however, a possibility of division within the working class. If the capitalist system fails to solve the job problem and if, in the course of time, another unemployed army develops within the nation, then it may be that the jobless will again be viewed as second-class citizens by more fortunate workers whom they, in turn, will resent.

If such a division comes, however, it will not be based upon military experience. Soldiers and ex-soldiers will be able to understand that much if they will only look back to the days of Camp Anacostia and recall that then it was soldiers who were sent against soldiers.

We are not optimistic about the future in this regard. The profit system always has developed unemployment crises and may be expected to do so in the future. It is quite possible that divisions will then occur within the ranks of labor, divisions that will give some future demagogue of fascist leanings his opportunity. If workers, both veterans and stay-at-homes will ponder that possibility they may see the sense organizing for action on the political, as well as the economic, front.—Reading Labor Advocate.

Why Not a New Stamp for King Coal?

Dean Edward Steidle of the Pennsylvania State College has come up with a meritorious suggestion that our postal authorities issue stamps to commemorate the mineral industries. He points out that:

"The stamp collectors of the United States number in the millions, both young and old. During the past ten years there has been a constant flow of new issues commemorating about everything of an historical or personal nature that has happened in the country. Conspicuous omission, especially considering present-day mineral consciousness, has been anything relating to the mineral industries. In fact, the only United States issue on the records is the 50-cent Trans-Mississippi issue of 1898 on which was depicted a prospector."

We agree with Dean Steidle that something ought to be done about it. Why not start with a stamp commemorating the coal miner?

This is the Coal Age. Coal furnishes the power that turns the wheels which make the products that we need and use. It furnishes the heat for our homes and office buildings. It is the basic material upon which the American economic way of life has been built.

But it takes a man with courage, strength and skill to wrest coal from the earth, and without him you can't have coal. So why not, in recognition of a debt that the Nation owes the coal miner, commemorate him with a stamp issue?

The 200th anniversary of the coal industry occurred this year, but its celebration was foregone because of the war. A stamp to commemorate that event can still be issued.—United Mine Workers Journal.

New Cardinals Reflect Postwar Necessity

By EDGAR ANSEL MOWSER in The Chicago Sun

Pope Pius's replenishment of the College of Cardinals to 70 members, the maximum allowed by canon law, and the geographical locations of the new princes of the church, show a determination to meet the new needs of the postwar world. It is hard to realize that the majority of the sacred college will no longer be Italians, for it has been centuries since the college was not Italian-dominated.

This situation was not so much planned as happened. The church as an international body could not afford to fall under the influence of any great power. Italy was not a great power. Until 1870 it was not even united. Italians could therefore be counted on to think more "internationally" than priests of other countries. But after 1870 and particularly after Mussolini fermented Italian patriotism into strong drink, certain Italian prelates indulged in patriotic exuberance that vexed Catholics in other countries.

Change was therefore in the cards. When authoritarian governments were springing up in Italy, Portugal, Spain, Austria, Poland, France and Germany, the Holy See more or less "went along."

The downfall of the totalitarian states made it incumbent on the Pope to disassociate himself rigorously from a political conception he never approved. A first step was a recent pronouncement in favor of democracy "properly understood."

The naming of no less than 32 new, mostly non-Italian cardinals and the accompanying papal allocation makes the situation pretty clear. Totalitarianism is condemned as incompatible with a "healthy democracy." This looks to me like the kiss of death to Dictator Francisco Franco.

The centers of power have largely moved out of Europe. Into the Soviet Union the Catholic church can hardly penetrate, as matters now stand. But there are now two Polish cardinals, one Czech cardinal and one Armenian cardinal, all in touch with Soviet affairs. The extra-European regions have been

richly endowed. The number of U. S. cardinals is raised to five, of Canadian to two and of Latin-American to no less than seven.

The Pope is not only the spiritual head of a religion, he is also the temporal head of a state. As both, he engages not only in the saving of souls but in appropriate political action. With so much of the world's temporal power concentrated in Protestant United States, it is natural that His Holiness should desire a strong United States representation. Moreover, the activity of U. S. Protestants in the traditionally Catholic states of Latin America is taken with ill grace by some Catholics. Conceivably, the church's center of gravity might have to be shifted from Europe to Latin America.

Particularly so, should Soviet Communism spread further into Europe.

Finally, in his allocation, the Pope refers to what he calls "musty liberalism" which sought "without the church or in opposition to her, a unity built on lay culture and secularized humanism." This liberalism Pope Pius makes responsible for totalitarianism—a surprising charge in view of the fact that totalitarianism was promoted by Catholics in Catholic countries. But "musty liberalism" remains one of Pius's admitted adversaries in the church's present fight for world unity against totalitarianism.

THE PROFIT SYSTEM, IT'S WONDERFUL!

The Washington reporter of a chain of our area's dailies reports that the Federal gov't will sell the boats built at head-of-the-lakes shipyards for peacetime traffic on the Great Lakes. The boats will be sold at one-third their cost to the gov't (for instance, a \$14 million boat for \$612,000).

One of the men he reports as possible buyers for these bargains is Robert Butler, whose yards built a lot of them, on a cost-plus system, thus getting a "generous" profit on their construction. Nice system, for those on top of it!

THE MARCH OF LABOR

THE SOCIAL SECURITY ACT PERMITS STATES TO GRANT REDUCED UNEMPLOYMENT TAX RATES TO EMPLOYERS WHO MAINTAIN GUARANTEED EMPLOYMENT ACCOUNTS THAT ASSURE EMPLOYEES 30 HOURS OF WAGES FOR 40 WEEKS A YEAR.

ONE OF THE BEST PRICES OF PROPAGANDA FOR DEMOCRATIC IDEALS SINCE THE WAR BEGAN IS A PRACTICAL OUTLINE BY A GROUP OF ENGINEERS FOR THE GUIDANCE OF UNION MEN IN MAKING THE LABOR-MANAGEMENT COMMITTEES WORK SUCCESSFULLY. CALLED "PRODUCING FOR VICTORY," IT WAS PREPARED BY THE INT. FEDERATION OF ARCHITECTS, ENGINEERS, CHEMISTS AND TECHNICIANS, C.I.O.

IN 1940, 2% OF SCHOOL CHILDREN ALSO HELD JOBS. TODAY 20% HOLD JOBS IN ADDITION TO ATTENDING SCHOOL.

LABOR 20% WAY TO BUY BONDS!

HELP STRENGTHEN THE CAUSE OF ORGANIZED LABOR BY LOOKING FOR THE UNION LABEL IN YOUR PURCHASES. THIS IS THE UNION LABEL IDENTIFYING THE UNION-MADE NAT. INSIST ON IT!

Open the Books of "Big Business"!

Government, Stockholders and Workers Are Entitled to The Information Industrial Totalitarians Deny

Sometime ago one of the vice presidents of General Motors declared the employees' union would not be permitted to examine its books so as to determine the profits of the big corporation.

Readers will remember the vice president exclaimed: "Why, we don't share that information with our stockholders."

At the time LABOR suggested that was a peculiarly arrogant statement. We pointed out that the officials of General Motors own an insignificant fraction of the stock, and yet they take the position that they are dictators, accountable to no one—not even to the tens of thousands of men and women who really own the institution.

The issue has come up again. Now a number of large concerns find themselves in the same boat as General Motors. Their employees are asking increased wages and insisting that such increases are well within the means of the corporations. The latter enter emphatic denials, but they guard their books as they would their lives.

For the moment, let's forget the labor side of this controversy. Why should great corporations be permitted to conceal their profits from their government, their stockholders, their employees?

The only answer we have heard is that by opening the books competitors might discover valuable facts. In our judgment, that's all "bosh." Henry Ford and Chrysler know exactly how much it costs General Motors to make an automobile, and General Motors has the same information concerning its competitors.

That's not the explanation. These industrial moguls hope to keep their books closed because they wish to cover up profits and other facts which are calculated to shock public opinion.

Without regard to the effect on the pending wage negotiations, industrial totalitarians should not be permitted to get away with that sort of things. Government, stockholders and workers should unite to compel them to come down off their high horses.

Railroad workers have no direct interest in this controversy. For many years the Interstate Commerce Commission has been scrutinizing railroad bookkeeping methods, and when wage controversies arise, it is always fairly easy for the employees, through their unions, to determine the financial condition of their employers.

Tru C. C. has always gone on the theory that railroad revenues and railroad disbursements are matters of public concern.

Why shouldn't that same rule be applied to General Motors and every other corporation in America?—Labor.

SOVIETIZATION OF GERMANY - COMMUNISTS EFFICIENT THERE

Five American correspondents who went on a Communist-conducted, and closely-supervised tour of the Russian occupation zone of Germany found that Sovietization is making more rapid strides there than democratization in the western zones. Gladwin Hill of the N. Y. Times and Richard Kasichke of the Associated Press and others agreed upon on this point.

"The Russians are far ahead of the Americans in turning over public administration to the Germans," Hill reported. A more pragmatic policy of denazification is followed. The Russian zone is ahead in revival of industry and agriculture. Reeducation along Communist lines proceeds rapidly. The Communist minority seeks a multi-party united front everywhere. The Red Army is ubiquitous. Looting and rape seem to have been checked. There is little fraternization. Unlike the Americans, the Russians have a vigorous, positive program and are applying it efficiently. The regime is authoritarian if not totalitarian. Eighty percent of the factories are in operation as compared with 18 percent in the American zone, and they are controlled by a council of management and workers. Most key posts are occupied by German Communists,

many of them from the Free Germany Committee trained in Moscow.

Kasichke reported that agrarian reform has gone far; 7,000 Junker estates have been subdivided among 281,155 peasants, each receiving 12 to 19 acres, for which he must pay the government. More than 2,500,000 refugees from Poland and Czechoslovakia have swarmed into Saxony, bringing the density of population to 777 per square mile, and another million is expected. Peasants are allowed to sell 30 percent of their produce in the free market.

Charles Arnot of the United Press added to this general picture that the Russian plan to stay for at least ten years.—From The New Leader.

HERE TO STAY

America's atomic power projects are here to stay and should have a permanent force of 35,000 workers with an annual appropriation of \$500,000,000, Major General L. R. Groves, Army director of the projects, told a special Senate committee on atomic energy. He revealed that 70,000 persons are now employed, but will be scaled down to the 35,000 figure by next July.

IN THE WIND

FROM THE NATION

OLD CHINA HANDS, Hurley-era vintage, will be interested in an excerpt from the mimeographed news-sheet published aboard a transport carrying occupation troops to Korea last fall. The item says MG officers en route were briefed for their forthcoming job with the statement: "One of the principal missions of military government in Korea will be to form a bulwark against communism." The briefing officer, the paper says, was "quoting from material gained at the recent conference in Tokyo with General Crist."

THERE'S A MAN IN CHICAGO, a miniature collector named Joseph H. Gray, with a fine sense of literary perspective. He is reported to own a twelve-volume set of Edgar Guest's poetry—and each volume is three-quarters of an inch tall.

THE ANCIENT CHINESE had a proverb which was invoked by New Mexico's Senator Hatch in urging strong international cooperation to meet the challenge of the atomic bomb: "What is the use of having a thousand-league horse if you do not have a thousand-league man to ride him?"

WE WERE FLATTERED to discover that Clare Boothe Luce had read into the Congressional Record for November 29 The Nation's recent article on veterans' housing by Franklin D. Roosevelt, Jr.; so flattered that we will pretend not to notice that the heading on the entry was "The Luce Bill on Veteran's Housing."

WE'VE BEEN WONDERING about this and are sure you'll be as relieved as we were to have the matter cleared up: a G.I. in the Far East occupation troops reports authoritatively that Thanksgiving, under MacArthur, was celebrated in pre-New Deal style on November 29.

JOURNALISM NOTE: the Virginia Press Association is working on a plan for inviting newspapermen from the various United Nations to take temporary staff positions on Virginia papers as a means toward "more detailed understanding of American 'everyday life.'"

GRIM-VISAGED WAR, all unbeknown to us, has been haunting the austere halls of the Macmillan publishing company. A recent ad of theirs broods: "Nobody knows the trouble we've seen... The grim story of paper shortage and manufacturing difficulties... keeps us awake nights... We'll simply say this: your bookseller now has copies of 'Forever Amber.'"

FLORIDA'S GOVERNOR CALDWELL, according to an A. P. dispatch, refused to take action against Sheriff Lonnie Davis, of Madison, in connection with a lynching "because stupidity and inaptitude are not grounds for removal."

WELL, WHAT IS A LEFT-WINGER?

A question too hot to handle was asked in the House during recent debate on an antiracketeering bill aimed at curbing union activities. Representative Knutson (Rep., Minn.) objected to the number of speakers friendly to labor.

"Is all the time going to be given to left-wingers?" he asked Representative Bulwinkle (Dem., N. C.), who was presiding at the time.

This brought Representative Marcantonio (A.L., N. Y.) to his feet.

"A parliamentary inquiry," he cried.

"The gentleman will state it," Bulwinkle said.

"The gentleman from Minnesota has referred to left-wingers," Marcantonio said. "Just what does he mean by that?"

"That's not a parliamentary inquiry," Bulwinkle ruled hurriedly and the matter was dropped.—Bacon N. Timmons in The Chicago Sun.

CATALOG OF OUR ENGLISH BOOKS ON PAGE FIVE OF THIS ISSUE

HELP THE STARVING PEOPLE

Herbert Lehman's 1946 forecast of UNRRA's requirements outlines a program of relief which, though unparalleled in history, barely meets the most elemental of human needs and alleviates only the most intolerable of human suffering. Take this paragraph from the Director General's report on Byelorussia and the Ukraine: "The enemy took virtually all the agricultural machinery away; the livestock herds were terribly depleted. All movable stocks of food and even of seeds were removed. Millions were left homeless. City after city was totally destroyed, and countless cities and villages were heavily damaged. More than 25,000,000 are without shelter save such as they can get in caves and dugouts and ruined dwellings. Whatever assistance UNRRA will be able to provide to these brave people will be infinitesimal in proportion to the need." And so the story goes for Italy—"the utter destitution of Italy is well known and does not require recounting here"—for Austria, Finland, Korea, Formosa, China, where new programs are being set up, and for Albania, Czechoslovakia, Greece, Poland and Yugoslavia where relief programs are well established. Reinforcing Mr. Lehman's estimates is the careful survey just completed by the National Planning Association. This survey stressed the fact that UNRRA did not reach many of the countries, either Allied or enemy, which had suffered severely during the war.—It recommended that the United States make a gift of one billion dollars in food and feed over and above the UNRRA appropriations "to keep the peoples of the liberated countries of Western Europe, the United Kingdom, and the ex-enemy countries from hunger or starvation this winter." If we could forget for the moment the practices of power, the sharp bargains of the market-place, the mechanical safeguards of national integrity, we would see that a billion dollars in food was a slight enough gesture in the direction of a world community and the peace that must ultimately be based thereon.—The Nation.

ETHRIDGE ON THE BALKANS

The report by Mark Ethridge, publisher of the Louisville Courier-Journal, to Secretary of State Byrnes on political conditions in Romania and Bulgaria, would have interested many Americans had it been made public. Most of us, however, will agree that if withholding the report has contributed to the improvements which now loom for those countries, by reason of the Moscow accords, then the decision to withhold it was a wise one, as Mr. Ethridge believes it to have been.

Two conclusions stand out in his Louisville speech on the subject: He found in his visit that neither Romania nor Bulgaria "had a broadly representative government in the Yalta sense." Secondly, notwithstanding Russia's disagreement with that belief, she made "great concessions to the American point of view" at the Big Three meeting in Moscow. Accordingly, both in Bucharest and Sofia, the governments are to be materially broadened.

Both economical and political democracy ought to gain rapidly in the Balkans. As compared with conditions under the old Balkan monarchies and petty oligarchies, economic democracy surely will do so under leftist governments such as those at Bucharest and Sofia, which work closely with Moscow. For extension of civil liberties, Western influence, America's above all, can be great indeed. We shall advance those liberties far more by seeking continued Russian co-operation than by using Balkan issues as smug debaters' points to whip the Russians.—The Chicago Sun.

WHAT CAUSES STRIKES?

To hear some people talk, you'd think labor wanted strikes and called them just for the hell of it.

Actually, working people have least reason of all to like strikes. They bear the full brunt of them, in loss of income while they last, and in every other attendant discomfort and disadvantage.

As the most substantial section of the public, working people have the most reason of all to want industry operating at full blast and without interruption, to make available a greater supply of goods and services at lower prices, as well as to provide steady jobs for themselves.

Why, then, are so many workers today voting by overwhelming majority to go on strike?

They do so because other people have created intolerable conditions under which the workers have no other recourse but to strike. The strike vote does not cause a strike, it is the effect of strike causes which lie much deeper and which are not created by labor.

The United Steelworkers' decision to strike on January 14, after 100,000 workers have voted by secret ballot for such action, is a case in point.

Here are some of the causes: Wage rates were frozen during the war while living costs soared. Since the war, take-home pay has been so cut through loss in working time and downgrading that the workers can hardly make ends meet, let alone provide the purchasing power necessary for a prosperous community.

So the union demanded a wage increase of \$2 a day, as partial restoration of the wage cut suffered. Meanwhile, steel profits during the war rose 276 per cent over pre-war levels—from \$933 million to over \$3 1/2 billion—and net profits, after taxes, rose 113 per cent.

The steel industry is in a position to pay the \$2 increase and still earn next year over \$400 million in net profits after taxes—or 3 1/2 times its peacetime average.

There is nothing, therefore, in the steelworkers' wage demands that need cause a strike.

The orderly procedure required by the law and desired by the workers is that employers and union should sit around the conference table and bargain collectively until a satisfactory settlement is reached.

But the steel corporations have refused to bargain collectively. Even when the government asked

a resumption of collective bargaining, and the union at once accepted, the U. S. Steel Corp., still said "No", and ran full-page ads saying "nothing can be settled through collective bargaining."

Instead of bringing sharp pressure to bear on the corporations to abide by the law, which requires collective bargaining, the administration supinely yielded to their arrogance and called for a law to shackle labor.

So three CAUSES of the steelworkers strike vote at once emerge, none of them created by labor: (1) the intolerable economic condition of sharply cut wages in contrast to fantastic profits; (2) the refusal of the corporations to bargain collectively; and (3) the failure of the Government to require collective bargaining.

The answer to the question: "Why do workers want to strike?" is: They don't; they're forced to by conditions and employers' actions over which they have no control.

But the real question that should be asked is: Why do employers force strikes?

The answer, certainly in the case of steel, lies partly in their greed for exorbitant profits at the expense of labor and the public; and partly in the emergence of increasing sins that they're trying to start another union-busting campaign similar to that which followed the last war.—The CIO News.

RELIEF SUPPLIES DISTRIBUTED FROM LJUBLJANA

The American Committee for Yugoslav relief recently disclosed that 491,421 pounds of relief supplies had arrived in Yugoslavia, on the S. S. Albert P. Ryder and is being distributed from Ljubljana, capital of Slovenia.

The cargo includes such diversified items as clothing, sewing machines, sulfa drugs, baby foods, soap and seeds. This is the Committee's third shipment of the year.

The Yugoslav Red Cross had advised the Committee that all three shipments had arrived without loss due to spoilage or other causes, an unusual record, according to the Red Cross.

Fortunate

A man asserted in court recently that his wife treated him like a lodger. Few husbands have such good fortune.